משנה · ראשונים · רמב״ם · סדר טהרות

רמב"ם על משנה פרה

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רמב"ם על משנה פרה

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רמבם-על-משנה-פרה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 5
משנה ד 6
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 7
משנה ג 7
משנה ד 7
משנה ה 7
פרק ג 8
משנה א 8
משנה ב 9
משנה ג 9
משנה ד 10
משנה ה 10
משנה ו 11
משנה ז 11
משנה ח 12
משנה ט 12
משנה י 12
משנה יא 13
פרק ד 14
משנה א 14
משנה ב 14
משנה ג 14
משנה ד 15
פרק ה 16
משנה א 16
משנה ב 16
משנה ג 17
משנה ד 17
משנה ה 18
משנה ו 18
משנה ז 18
משנה ח 19
משנה ט 19
פרק ו 19
משנה א 19
משנה ב 20
משנה ג 20
משנה ד 21
משנה ה 21
פרק ז 21
משנה א 21
משנה ב 22
משנה ג 22
משנה ד 23
משנה ה 23
משנה ו 23
משנה ז 24
משנה ח 24
משנה ט 24
משנה י 24
משנה יא 25
משנה יב 25
פרק ח 25
משנה א 25
משנה ב 25
משנה ג 26
משנה ד 26

משנה ה 26
משנה ו 26
משנה ז 26
משנה ח 27
משנה ט 27
משנה י 27
משנה יא 28
פרק ט 28
משנה א 28
משנה ב 28
משנה ג 29
משנה ד 29
משנה ה 29
משנה ו 29
משנה ז 30
משנה ח 30
משנה ט 30
פרק י 30
משנה א 30
משנה ב 32
משנה ג 32
משנה ד 32
משנה ה 33
משנה ו 33
פרק יא 35
משנה א 35
משנה ב 35
משנה ג 36
משנה ד 36
משנה ה 36
משנה ו 37
משנה ז 37
משנה ח 37
משנה ט 37
פרק יב 38
משנה א 38
משנה ב 38
משנה ג 38
משנה ד 39
משנה ה 39
משנה ו 40
משנה ז 40
משנה ח 40
משנה ט 41
משנה י 41
משנה יא 41

פרק א

משנה א

כאשר אמר השם יתברך בעגלה ערופה (דברים כ"א:ו') עגלה אמר רבי אליעזר שהיא בת שנתה כפי העיקר המחובר עליו בעת שאמר השם יתברך (ויקרא ט':ג') ועגל וכבש בני שנה וחכמים אומרים אם אמר עגלת בקר יחסה אל הבקר ותהיה בת שנתים: שלישית לאחרות במנין. שתהיה שלישית במספר רצה לומר שנולדה בפעם שלישית כמו שיקראו בהש"ס עגלה שלישיה ענייניה שנולדה בלידה שלישית וכבר קדמוה שני ולדות ואז תהיה בשרה ערב שוה השומן וכן יהיה המאמר בכרם רבעי שהיא הנטיעה הרביעית מן הנטיעות אשר נטעו בזה הקרקע: וכבר התבאר בפ' י"ג מנגעים שמי שהתאחר בבית המנוגע בכדי אכילת פרס טמאו בגדים שעליו והפרס הוא חצי חלה ואמר שזאת החלה תהיה כמוה שלשה חלות בכל קב ויהיה שיעור הפרס ששית קב ואמרו שהפרס הוא חצי חלה מן החלות אשר מהן י"ח חלות בסאה וכבר ידעת שהסאה ששה קבין ואין ספק ששליש הקב הוא חלק מי"ח מן הסאה ובמקום המחלקת אמר כך שמעתי ואין לי לפרש ואחר מצא בן עזאי בין שני המאמרים דבר וזה שהסאה תחוייב בחלה ומי שילוש קב אחת לא יחוייב בחלה האחת כמו שנתבאר במסכת חלה (פ"א) ואם תלוש סאה ותוציא ממנה החלה מי"ח מן הנשאר פחות משליש קב כשיעור חלק מי"ח מן החלה וזאת היא כונת אמרו מיעטתו חלתו וכבר התבאר בעירובין (דף פב:) שהככר אשר חציו יקרא פרס והוא שיעור בית המנוגע יש ממנו ארבע ככרות בקב ושם בארנו ששיעור הקב כ"ד ביצים ויהיה שיעור הפרס ג' ביצים וזהו שמינית הקב לא ששית קב כמו שאמר רבי יהושע והלכה כחכמים:

משנה ב

הלכה כחכמים והיות הזקנים מן הבהמות מתועבים בכל הקרבנות הנה הוא מאמר אמיתי וכאילו עניינו קרוב ממום ר"ל הזוקן ותש כח וכבר קדם לך זה בסוף פרק ששי מבכורות (דף מא.):

משנה ג

וכולן מיום ליום. רצה לומר י"ב חדש והיא הסברא המשתמשת בה ולשון התוספתא (פ"א) וחכמים אומרים מאחד בניסן לאחד בניסן מט' באב לט' באב נתעברה שנה נתעברה לו וזאת היא הכונה מיום ליום. ואלה השמות אשר יקראו כל אחד מהן כולם ענין אחד והוא שיצא מגדר מה ולא הגיע לגדר שאחריו אבל נשאר בין שני הגדרים.

ומאלה השמות יש מהן לשון יוונית ויש מהן ארמי פלגס מלה מורכבת פלג גס רצה לומר העדר הגדר: ונוקד רועה צאן וגזרתו אשר היה בנוקדים: פרכדיגמא מלה יונית כונתה דומה לשולטן חדש שחידש מטבע ופסל המטבע הראשון כן זה עד שיהיה כבש היה כשר מעתה יצא מכלל כבש ולכלל איל לא בא ונסכי איל הן שליש ההין כמו שבארנו פעמים רבות:

משנה ד

אמרו חטאת הצבור ועולותיהם לא ירצה בזה כל חטאת צבור וכל עולות צבור כי יש מהן שהן פרים ואילים כמו שהתבאר בפסוק וכבר זכרנו זה בפתיחת סדר קדשים ואמנם ירמוז אל כבשי עולה ושעירי חטאת של צבור וכאשר תעיין כל הקרבנות אשר הם מסודרים בפתיחת קדשים תמצא כל חטאת יחיד הדיוט מן הבהמה כשבה או שעירה וכן אשם נזיר ואשם מצורע הם כבשים. ואמר אם הקריבם ביום השמיני יצא זה לשון התורה (ויקרא כ"ב:כ"ז) ומיום השמיני והלאה ירצה ואמר בבכור (שמות כ"ב:כ"ט) ביום השמיני תתנו לי ואמרו אמו אמו לגזירה שוה מה אמו האמור בבכור כשר לשמיני עצמו אף אמו האמור כאן כשר לשמיני עצמו וזה שהתיר הקרבתו בדיעבד אבל לכתחלה לא תקרב אלא מיום שלשים לאמרו והלאה ירצה אמנם הבכור התבאר בו ביום השמיני תתנו לי והמעשר והפסח נשתוו עמו במתן דמים כמו שביארנו בחמישי מזבחים:

פרק ב

משנה א

רבי אליעזר אומר שמא רבעה עובד כוכבי' ותהיה פסולה וחכמים לא יחושו לרביעה לפי שהוא לא יפסיד בהמתו בזה הענין והמכוון שפרת חטאת שנרבעה פסולה למאמר השם יתברך (ויקרא כ"ב:כ"ה) כי משחתם בהם מום בם כל שמום פוסל בו דבר ערוה פוסל בו כי משחתם כוונתו דבר ערוה כמו אמרו בראשית ו) כי השחית כל בשר את דרכו כפי מה שביארנו בתמורה (פ"ו) ויאמר ג"כ רבי אליעזר שפרה אדומה ולא נתאמת לנו שלא נרבעה לא תלקח מן העובד כוכבים למאמר השם יתברך (במדבר י"ט:ב') דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה וגו' בני ישראל יקחו ולא העובדי כוכבים יקחו וחכ"א שאם קנה אותה ישראל שהיא כשירה שהרי ישראל הן אותן שלקחוה וכן שאר קרבנות ר' אליעזר יאמר שלא לוקחין מן העובד כוכבים משום רביעה וחכמים אומרים שהעובד כוכבים לא יעשה זה בבהמתו מפני שיפסידה. וכוונת מן החדש ומן הישן ר"ל

המנחות שהן תבאנה מן החדש ומן הישן זולת עומר ושתי הלחם כפי מה שביארנו ואמרנו בפרק ח' ממנחות' עז.) ואין הלכה כרבי אליעזר:

משנה ב

יגוד. יחתוך מאמרו (דניאל ד':י"א) גודו אילנא ותרגום פרסה טלפא: ננסת הקצרה שמאמר האל תמימה שלמה בכל הדברים והודיענו שענין תמימה שלמת האודם והלכה כר' יהודה:

משנה ג

חכמים יסברו שפרה קדשי מזבח היא ולזה יפסול בה כל מום יפסול בקדשים וכבר ביארנו המומים כולן בששי מבכורות והן כולן יפסלו בפרה אדומה באמרו (במדבר י"ט:ב') אשר אין בה מום ונוספת הפרה על הקדשים שהיא תפסל בעבודה כל עוד שישומש בה באופן מאופני השמוש לפי שבא בה (שם) אשר לא עלה עליה עול ואמר בעגלה ערופה (דברים כ"א:ג') אשר לא עובד בה אשר לא משכה בעול מה עול האמור כאן עשה שאר עבוד' כעול (ופסולה) אף עול האמור בפרה עשה שאר עבודה כעול (ופסולה). עבר בה את הנהר שנעזר בה בעת עברו. קיפל עליה את המוסירה שיכרוך החבל אשר יקשור בה וישימה על שדרתה. בשביל שלא תחליק שלא תמעד ואין הלכה כר' אליעזר:

משנה ד

כבר הודעתיך שאנחנו ידענו משפטי פרה אדומה מעגלה ערופה לענין העבודה ואמר יתברך בעגלה ערופה (דברים כ"א:ג') אשר לא עובד בה והוא כתוב עבד חסר וי"ו וכונת עבד שיעשה בה מלאכה בכונה אמנם אם נעשת מעצמה לא תיפסל וכוונת עובד שאם נעשת בה מלאכ' בלי כוונה שהיא פסולה וכאשר כתב עבד ונקרא עובד נתחבר בין שתי הכונות ואמרו עובד דומיא דעבד מה עבד לרצונו אף עובד לרצונו ואם נעשתה בה מלאכה או עלה עליה דבר מהדברים ויהיה זה מרצונו הנה כבר נפסלה ואם עלה עליה זכר הנה זה מרצונו ולכן פסולה ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ה

אמר יתברך (במדבר י"ט:ב') פרה אדומה תמימה ואמרו אם תמימה ממומין הרי כבר נאמר (שם) אשר אין בה מום אלא תמימה באדמימות ירצה לומר שלימת האדמימות. בתוך גומא אחת בתוך חפירה אחת ירצה שיהיה צמיחתו אחת רבי יהודה אומר אפי' בתוך כוס אחד וכוס הוא עגול מן הגשם יש בה כלל מן השיעור בשטח אחד: **והם מוכיחות זו את זו**. תורה אחת על חבירתה והוא שיהיה האחת קרובה מן האחרת ונכחית

אליה בשטח אחד. והנה יתבאר בפ' ששי מנדה (דף נב:) ששיעור שתי שערות האמורות בכל מקום כדי שיהו נטלות בזוג ואם יהי' בעיקרה המאדים יכול להנטל בזוג אם יחתך ראשן המשחיר הנה היא כשירה לדברי חכמים והלכה כחכמים וכתנא קמא אשר יאמר ששתי שערות לבד פוסלין בין שחורות בין לבנות:

פרק ג

משנה א

מאמרו כהן השורף את הפרה תדע שכל כהן כשר לשריפתה אמר יתברך (במדבר י"ט:ג') ונתתם אותה אל אלעזר הכהן והוא היה סגן הכהנים בעת ההיא ואמרו בסיפרא זאת נעשית באלעזר ושאר כל הפרות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט. לשון התורה בהפרשת אהרן ובניו ז' ימים במקדש והן ז' ימי המלואים אמר (ויקרא ח':ל"ג) ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים ואמר אחר זה כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם ואמרו (יומא דף ב.) צוה ה' לעשות זה מעשה פרה לכפר עליכם זה מעשה יום הכפורים ובאה אלינו הקבלה (שם) שכהן השורף את הפרה וכהן גדול העובד ביום הכפורים יפרשו שבעה ימים קודם זה ויעצרו מאשה שמא תמצא נדה והעיקר אצלנו שמי שבועל נדה יטמא ז' ימים כמו שביארנו בפרק ראשון מכלים ועוד תראה אמרם בסוף זבים בועל נדה כטמא מת. ושם המקדש כולו בירה אמר הפסוק לבנות הבירה אשר הכינותי כונה שתהיה זאת הלשכה צפונה מזרחה להיות פרה אדומה נקראת חטאת וכל חטאת טעונה צפון ר"ל שחיטתה וקבול דמה בצפון כמו שהתבאר בפרק חמישי מזבחים (נב:) והעידו שזה אשר צוה האל ית' בשחיטתה בחוץ א) היא מפני אשר תשחט בצפון וקראו זאת הלשכה בית אבן כי כל הכלים אשר היה משתמש בהן שם כל ז' הימים היו כלי אבנים וכיוצא בהן כדי שלא יקבלו טומאה כמו שביארנו בכלים וסבת זה שפרה אדומה מתעסקין בה טבולי יום כמו שיתבאר ואמרו שטבולי יום יקחהו שלא תצטרך לטהרה רבה ולזה נמנע מזה המקום הכלים אשר יקבלו טומאה: **מזין עליו כל ז' מכל חטאות אשר היו שם**. ירצה בו מאפר כל פרות אדומות אשר נעשו מימות משה ועד היום הזה כי השאר אשר ישאר מכל אחד מוצנע ויזה עליו כל יום מאפר פרה זולת מאפר אשר הזה עליו בכל יום אשר לפניו והכל מודים שטבילה בזמנה מצוה והמחלוקת בין תנא קמא ובין ר' יוסי ובין ר' חנינא אמנם היא בהזאה וכבר ידעת שטמא מת צריך הזאת ג' וז' תנא קמא יאמר שהזאה בזמנה מצוה כמו טבילה בזמנה ולזה מזה עליו כל יום מאלו ז' ימים כי לא נדע מתי נטמא ואולי היום הזה הוא יום ג' לטומאתו או בשביעי

וכן נאמר ביום הב' ובג' אמנם ביום ב) (הרביעי) ומה שאחריו לא יתכן בו שיהיה אלא שביעי לטומאתו ור' יוסי אמר לא נקיש ההזאה לטבילה והזאה בזמנה אינה מצוה ולזה יאמר בג' ובז' לבד מזין עליו וכן יסבור ר' חנינא סגן הכהנים זולת שהוא יאמר שהכהן השורף את הפרה מזין עליו בכל יום לגודל מדרגת הפרה ולהראות לה קדושה נוספת כמו שיש לה מעלה יתירה בקודש כמו שביארנו בחגיגה (דף יח:) והוא אמרם בתת סבה לזה מעלה יתירה והלכה כר"ח סגן הכהנים ובתוספ' (פ"ב) סגן השורף את הפרה הפרשתו בטהרה ואין אחיו הכהנים נוגעים בו זה כולו לגודל מעלתה לסבה אשר ספרנו והוא שלא יזלזלו בה:

משנה ב

הלול. בעל חלל ירצה שיהיה בנוי בנקוב וכבר בארנו קבר התהום ותנאו בסוף נזירות (דף סג.) וידוע ממה שקדם באהלות (פט"ו שאילו יהיו על המת אלף אמות עפר הנה הוא יטמא אלא אם יהיה עליו אהל יהיה מקיף עליו האהל יהיה טהור כפי מה שביארנו באהלות. ואמנם יבחרו השוורים להיותם עבי הבטן וכאשר יורכב עליהם הנער לא יתלו רגליו על הארץ כדי שלא יאהיל על קבר התהו' ברגליו ויטמא כמו שהתבאר באהלות (פי"ח) ועם זה הם ישימו הלוחות על גביהם עד שישוב אהל והנער יושב מלמעלה ולזה ג"כ יבחרו כוסות של אבן לפי שהם לא יקבלו טומאה ואפילו נגע בהן המת כמו שהתבאר בכלים: **ושלוח**. שם נהר נגר ולזה הותר אליהם הירידה שם לפי שאינו מקום שקט שנתלה שיש שם קבר התהום ור' יוסי יחוש ואמר שהוא ממלא והוא על גבי השוורים ואינה הלכה:

משנה ג

קלל של חטאת. כד שיש בה אפר פרה ותרגום (בראשית כד) ותער כדה ונפצת קולתה והכונה שיקשור בראשו חבל ובקצה זה החבל מטה ויכניס קצה המטה בכלי אשר בו אפר הפרה ואחר יכה זה הכבש בענין ממיני ההכאה יתנער אפר הפרה ויפול לפניו ויקחהו וישליכהו במים וזהו כולו לבל יגע באפר הפרה כי שמא הוא טמא ויטמא לפי שאפר הפרה יטמא ויפסיד כמו שהתבאר ולא אפשר ג"כ ללקחו בכלי לבל יהיה מסיטו והוא טמא: **אל תתנו מקום לצדוקים לרדות**. נגזר ממאמר (שם א) וירדו בדגת הים והכונה שלא ימצאו מקום למשול עלינו בו ולהרחיב פה בדבר ובגנאי והלכה כרבי יוסי: ואשר ראוי שתדעהו שזה הענין אינו הכרחי בכל מקדש מי חטאת שלא יהיה אלא כן ואמנם הכונה מה שאספר לך וזה שכל טמא מת אין לו טהרה אלא בהזאת שלישי ושביעי כמו שבא בפסוק ואמר יתעלה (במדבר יט) וטבל במים איש טהור. ואם שיערנו

אנחנו שלא נמצא איש טהור אבל כולן טמאין טומאת מת כמו בזמננו זה איך יהיה אפשר שיטהר הכהן השורף את הפרה והאיש אשר יזה יצטרך שיהיה טהור ואין שם מי שיזה עליו הנה הגיע בטול זאת המצוה כי אפר הפרה אמנם יטהר הטמא אם יזה עליו איש טהור וזה האיש לא יהיה טהור אלא באפר הפרה ואומר אני שאפשר לנו התחבולה במציאות אנשים אין טומאת מת עליהן כלל ועם זה נרחיקם בכל יכלתנו מגעם באפר ויהיה הקדוש בכלים שאין מקבלין טומאה ויזה על זה הכהן השורף ויטהר אמנם כל עוד שיהיה אצלנו איש טהור ידוע הנה אין הבדל בין איש שלא נטמא לעולם במת ובין איש אשר נטמא כל ימיו ואח"כ טבל והזה עליו ג' וז' אלא שזה אשר הוזה עליו יותר גדול המדרגה בטהרה לפי שהפסוק כבר שפט עליו שהוא טהור ולכן לא נקפיד לו בקבר התהום עד שנתאמת ולשון התוספתא (פ"ב) מעשים אלו עשו כשעלו בני גולה ר"ל שלא היה נמצא אצלם איש טהור ור' שמעון אימר עפרם ירד עמהם ועלה ירצה לומר שהם היו טהורים מטומאת מת ולא נעדר מהם איש טהור לפי שהכל מודים שלא גזרו טומאה על ארץ העמים אלא לאחר שעלו מן הגולה:

משנה ד

הכוונה שהם אם הוכנו בכלי טהרה לחטאת ממין או ממינים כטהרו לקיחתה מעסק זאת החטאת ולא יקחו לחטאת שניה בזאת הטהרה עד שיטהרו את הכלים ואע"פ שיהיו טהורים לזאת החטאת השניה וכן התינוק אשר נטהר למילוי מי חטאת הנה לא ימלא זה הכלי תינוק אחר אע"פ שהיה טהור עד שיטבול כחוק זה המילוי וזה סדר אמרם בי"ט מטבילין מגב לגב כמו שבארנו שם אמנם היות התינוקות צריכין טבילה הנה זה ד"ה וכן נתבאר בתוספתא ואע"פ שהיינו שומרים אותם מטומאת מת הנה יטמאו טומאת ערב באחד מן הטומאות האחרות ואמנם המחלוקת בהזאה הנה ר' יוסי יצריכם עם היותנו שומרים אותה שמירה רבה והם אותן אשר יהיו מזין (קצת) [קצתם] על (קצת) [קצתם] כי אין אצלנו יותר [טהורים] מהן וזהו כולו להגדיל יכולתה ולהוסיף בגדולתה ור"ע אומר שאין לזאת ההזאה מקום וכל מה שעשינו אמנם עשינו אותו עד שיהא אצלנו איש לא יצטרך להזאה כמו שבארנו והלכה כר"ע:

משנה ה

זה שב אל הדבור הנאמר בתחלת זה הפרק אשר אמר ומזין עליו כל שבעת הימים מכל חטאות אשר היו שם ואמר שאם לא יזדמן שיהיה שם שארית אלא מפרה אחת ממנה יזה עליו כל ז' ואמנם הכונה שיזה עליו מכל חטאות שיהיה שם ור"מ לא יחשוב הב' אשר שרף שמעון הצדיק אלא כאחת וכן מן הב' אשר שרף יוחנן כהן גדול וחכמים

יחשבום לד' וסבת זה לענין נתחדש בענין שרפתה או לענינים היו באלו הפרות ממה שיחייב זה אצל ר"מ שהם פסולות ולא יחשבם ואצל חכמים כשרה בהיות (שמור) [אפר] כל אח' מהן שמור וכל מה שקרה בהן כפי מה שהתבאר בתוספתא מחדוש ישמעאל בן פיאבי שהוא שרף אח' במעורבי שמש וחשב שהוא כבר הפליג בטהרה ואמר גנאי מעשותה בטבולי יום ואין בזה מחלוקת ואם תעשה במעורבי שמש יהיה יותר גדול ויותר נכבד ועיון אנשי הכנסת על זה ארוך ואחרים אמרו אם מקיימים אנו זאת אנו מוצאים שם רע על הראשונות ויהיו אומרים טמאות היו גזרו עליה ושפכוה וחזרו ועשו אחרת בטבול יום:

משנה ו

כבר בארנו במקומות רבים שהכבש הוא ענין הנקרא דאלקה אשר יעלו ממנו למקום גבוה ואמר שזה הכבש היה בנוי בקיבוב על גבי קיבוב ואחר ביאר לאיזה דבר הוצרך זה הכבש כיפין על גבי כיפין ולא היה כיפה אחת ואמר שסבת זה היות הכיפה נגד האוטם מפני קבר התהום וזה שאילו היה הקיבוב הבנוי תחתיו כפי זאת הצורה הנה אם הגיע מקבר בין שני העמודים תחת הכיפה הנה אותו שיהיה ע"ג הכיפה טהור בלי ספק ואם יזדמן שיהיה המת תחת אחת מן העמודים הנה אשר יהיה על גב הכיפה טמא לפי שהוא עומד על גבי המת כמו שנתבאר בשביעי מאהלות ולזה יצטרך שיהיו אלו העמודים תחת קיבוב אחר גם כן ואלו העמודם אשר יקראו אוטם כמו שבארנו פעמים שהאוטם הוא הדבר המקשי אשר אין לו חללים וזו היא צורתו והיה הבנין תחת מקום ההליכה כולה אשר מהר הבית להר המשחה עד שהיו עמודי הכיפה אשר היה הולך עליה הכהן מורכבת על גבנונית כיפות אחרות אשר תחתיהן כאשר התבאר לך מן הצורה: וביאור כל מסעדיה כל עוזריה ר"ל כל עוזר בעסקה תרגום (בראשית מ"ח:י"ז) ויתמוך יד אביו וסעדוה לידא דאבוהי והוא לשון עברי גם כן ה' יסעדנו על ערש דוי (תהילים מ"א:ד'):

משנה ז

דע שכל העוסק בפרה בשרפתה וקיבוץ אפרה ומלוי המים והקידוש והוא נתינת האפר במים כולן מחוייבין שיהיו טבולי יום כמו שבא אלינו בפירוש שכל מה שאמר יתעלה בזאת הפרשה (במדבר י"ט:ט') איש טהור ר"ל שהוא טהור למעשר והוא טבול יום כמו שביארנו ואותן שלא יאמינו בקבלה יחייבהו שיהו מעורבי שמש לאמרו איש טהור ובא השמש וטהר ולא יקרא טהור עד שיעריב שמשו והיו הם ע"ה מטמאין המתעסקין בה באחד מן הטומאות אשר טומאתן טומאת ערב ואחר יטבול וישוב טבול יום ויתחיל

להתעסק בזה היום עד שלא יפול מחשבה וספק שיתאמת מה שאמרו קצת הצדוקין שתצטרך מעורבי שמש:

משנה ח

כבר קדם שהם יטמאוהו כמו לנוגע בשרץ או בנדה או מה שדומה לזה ואחר יצווהו בטבילה ואמרו אישי כהן גדול הוא ספור מה שהיה נעשה תמיד לפי שכהן גדול היה שורף אותה ואע"פ שהיא כשרה בהדיוט כמו שספרנו. וארזים וארנים כולן מיני ארזים וכן ברוש כמו שאמרו (סוכה דף לז.) ז' מיני ארזים הם ועצי תאנה חלקה עץ תאנים חלקים ולא יותנה בחלקות במיני הארז לפי שהוא: כמין מגדל ר"ל שיהיה תחתיהם רחב וכל אשר יעלה יצר. ומפתחין חלונות במקום עובי העצים שיכנס בהם האש להבעיר במהרה. וחזיתה מערבה. ר"ל עיונה מצד המערב כלומר פני המערכה והוא המקום אשר יושלך ממנו האש לצד המערב אשר יהיה נכח קדשי הקדשים כי הר המשחה במזרח ירושלים נגד שער המזרחי של מקדש כמו שבארנו בשני ממדות:

משנה ט

מגג. מין ממיני החילפין. ואומר ית' (שם) ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו ואמר מצותה מצות יד ולא מצות כלי והעיקר אצלנו נאמרו אצבעות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן ימנית אף כל ימנית והנה כל אצבע שבתורה סתם הוא אצבע היד הימני והוא (הנקראת שבכה) [אצבע השני] מן האצבעות והוא אמרם הרגילה שבאצבעות ר"ל המוכנת שימשש בה: **ועל כל הזאה טבילה**. ר"ל שיטבול אצבעו בדם לכל הזאה ולא יזה הזאות רבות בטבילה אחת בדם לאמרו וטבל והזה על כל הזאה טבילה: **אליתות**. חתיכות עץ קטן יבער בהן אש ויושמו תחת העצים הגדולי' להבעירם ובש"ס (ביצה דף לג:) אמרו הוה מפשח [ויהיב] להו אלותא [אלותא]: **וחריות**. זמורות של דקל ור' יהודה ידריך הפרה מדרגת הקדשים כי כמו שדם הקדשים אם קבל בשמאל פסל כמו שבארנו בב' מזבחים כן הוא דם הפרה ואין הענין כן כי דם הקדשים יזה על גבי המזבח ודם הפרה לא יזרק ואין הלכה כר' יהודה ולא כרבי עקיבא:

משנה י

אם נתלקח האש בה והובערו העצים וכלה האש זה העובי אשר היו העצים עבים. נקרא המקום גת להדמותה כגת אשר דורכין בה הענבים אשר יסור סדור [קצת גובה] הגרגרים ויסחטו קצת הגרגרים וישארו קצת. ובספרי והשליך אל תוך שרפת הפרה (במדבר יט) שומע אני משתעשה אפר ת"ל הפרה אי הפרה שומע אני אע"פ שלא נשרפה ת"ל שרפת הא כיצד משיוצת האור ברובה וקבלו מופת ג"כ באמרו אל תוך שישלך בקרבה בעת

הבקעה וכבר נתבאר בהש"ס (יומא דף מב.) ששני תולעת אשר יושלך בה משקל עשר זוזים לא פחות מזה וכבר נתבאר בעשירי מתרומות שזה השיעור הוא ה' סלעים וכבר בארנו משקל הסלע בריש קידושין (דף יא.) ושיעור האזוב אין פחות מגבעול ארכו טפח ואמנם יכול להיות יותר ואמנם עץ ארז לא ימצא לו שיעור שאזכרהו עתה מדבריהם ואמנם כפלם עץ ארז ג' פעמים וכן האזוב ושני התולעת לאמת שהוא הוא אשר אמר האל יתעלה כי מיני הארז הם ז' כמו שזכרנו ואמר השם יתעלה (במדבר יט) ארז לתת סיבה אלינו שזה המין אשר רצה והוא המין המפורסם בארץ הערב אשר ישתמשו בו בכל מקומותיו ויקראוהו אלשאפ"ן כל האנשים ואני לא אעיד על זה המין אשר ראיתיו שם בארץ כנען ולא בארץ מצרים כלל עד היום הזה והאזוב ג"כ מינים כמו שהתבאר בנגעים (פי"ד מ"ו) ויביאנו זה שהוא הוא הנאמר בתורה והוא אשר ירגילוהו האנשים במאכל ונרקחהו אנחנו במערב בדבש: **ושני תולעת**. הוא צמר צבוע בצבע הנקרא בערבי כרמ"ז והודיע שזה המראה המצווה הוא צבע הכרמ"ז הנקרא גרנ"ה או צבע לק"א ולא ברז"י או רויי"א או זולת זה מן הענינים המאדמים:

משנה יא

ירצה באמרו בשירי הלשון בקצה גיזי הצמר ושירים הם הקצוות ג"כ ואמנם יקשרם לנושאם ולשומם בפרה לבל יאבדם הלהב ואם השליכם אחד אחד יהיה טוב: **וכוברים אותה בכברה**. יניפה בכברה הנקראת קריבי"ל ור' ישמעאל אומר שבכלי אבנים לבד ישתמש בה אשר לא יקבלו טומאה לתוספת השמירה ואינה הלכה: שחור שיש בו אפר חתיכה שחורה שנשרפה או מן העצים או מבשרה אם יהיה נשחק וישוב אפר יודק ואם לא יגיע בה השרפה לזה הגדר אלא שנשארה אחוזת החלקים הנה תעזב ומן הראוי שתדע שאפר הפרה עם אפר העצים אשר נשרפה בהם הכל יקובץ והכל יקרא אפר הפרה ולשון ספרא (שרוף) ישרף שלא ימעיט לה עצים מרבה הוא לה חבילי (עצים) [אזוב] וחבילי אזוב יון כדי להרבות את האפר. וכבר קדם לך בתחילת מדות גבול הכ"ד מקומות אשר היו בהן המשמרות הנה באותן הכ"ד מקומות יחלק שלישיתה ולא יבא דבר מאפר הפרה בעזרה אלא חוץ לעזרה כמו שתראה זכרונו וזה לאמרו באפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור ובתוספתא (ספ"ב) אמרו שזה של משמרת ליטול ממנו בני עיירות וזה שבהר המשחה לפרות אחרות וזה שנתון בחיל למשמרת מגזרת הכתוב (במדבר י"ט:ט') והיתה לעדת בני ישראל למשמרת ירצה לומר שיוצנע ממנה מעט בחוק ההשארות:

פרק ד

משנה א

אמר השם יתברך בפרה (שם) חטאת היא ומאשר קראה חטאת חייבת משפטי החטאת שאם נשחטה שלא לשמה פסולה כמו שהתבאר בזבחים (דף ו) ושהיא תצטרך רחיצת ידים ורגלים כשאר קדשי מזבח ור' אלעזר אומר אחר שנשחטה בחוץ יצאת ממשפט הקדשים ואמר בפרה אדומה (במדבר יט) ונתתם אותם אל אלעזר הכהן ר"מ אומר זאת נעשית באלעזר ושאר כל הפרות בכ"ג וזהו המאמר פה ושלא בכ"ג פסולה וכבר בארנו במה שקדם שהיא כשרה בכהן הדיוט וכלי לבן הם אותן שהי' לובש כ"ג ביוה"כ לעבודת היום כמו שהתבאר בפסוק ואמנם הם ד' כלים [ג"כ] אשר היה לובש בהן [כל] כהן הדיוט לעבודה ולשון התוספתא מצותה בד' בגדי לבן של כהן הדיוט [כתונת מכנסים אבנט ומגבעת] ואם עשא' בבגדי זהב או בבגדי לבן חול פסולה וידענו זה בגזרה שוה אמר האל יתברך ביוה"כ אשר ל' הפסוק בא באלה ד' בגדי' (ויקרא טז) והיתה זאת לכם לחוקת עולם ואמר בפרה אדומה (במדבר יט) והיתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לחוקת עולם ואמרו מה חוקה האמורה כאן בבגדי לבן אף וכו' ואין הלכה כרבי אלעזר:

משנה ב

בשתי גיתות שחתכה ועשה גת לקצתה וגת לקצתה ואמרו או ששרף ה' בגת אחד אע"פ שהיתה כל אחת יוצאת לבדה כפי מה שקדם. ואמר האל ית' (שם) והזה אל נכח פני אהל מועד ולזה יצטרך שיזה כנגד פתחו של היכל והוא יראהו ר"ל ההיכל כמו שיתבאר בפ' שני ממדות: הזה משישית שביעית ר"ל שהוא טבל אצבעו טבילה ששית והזה ממנה ששית ושביעית הנה פסלה לפי שמתנאה כפי מה שהודעתיך על כל הזאה טבילה ואע"פ שהוא שב אחר זהו טבל טבילה שביעי' והזה ממנה הזאה שביעי' הנה זה לא יספיק לפי שהוא כבר פסלה אמנם אם הזה מטבילת שביעי ב' הזאות שביעית ושמינית הנה היא כשרה לפי שכבר נשלמו שבע הזאות כמצותה וכל מה שיבא אחר זה לא יפסידה וזה אפי' שב והזה שמינית או תשיעי' או עשירי' לא פסלה:

משנה ג

כבר קדם לך סברת ר' אליעזר בתחלת זה פרק שהוא לא (יטמא) דין שאר קדשים בפרה ואשר חייב (שנפסול) אותה אם חשב לאכול ממנה ואפי' אצל חכמים לפי שלא בא לריח ניחוח:

משנה ד

בזאת ההלכה יש עקרים רבים והבינם אמר יתברך (במדבר י"ט:ג') ושחט אותה אמרו בא הכתוב ולימד על הפרה שתהיה מלאכה פוסלת בשחיטתה וזה מאמרו אותה שלא יתעסק בעסק אחר עם שחיטתה וג"כ אמרו באומרו (שם) ושרף את הפרה בא הכתוב ולימד על הפרה שתהא מלאכה פוסלת בה משעת שחיטה עד שתעשה אפר ואמנם כולם מטמאין בגדים הנה הפסוק אמר (שם) כאשר ישחטנה ואשר ישליך בה עץ ארז ואזוב ושני תולעת וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים ואמר (שם) כאשר ישרפנה והשורף אותה יכבס בגדיו ואמר כאשר ישחקנה וינפה אותה ויקבוץ אפרה וכבס האוסף את אפר הפרה את בגדיו וטמא עד הערב ואמרו שמה שאמר האל יתברך שהמשליך את האזוב מטמא בגדים ק"ו לאשר ישרפנה ואמר והשורף אותה יכבס בגדיו ללמד שכל העסוקים בפרה מתחלה ועד סוף מטמאים בגדים וטעונים רחיצת גוף והערב שמש וכבר התבאר בתחלת זה הספר כוונת אמרנו מטמא בגדים זה שכל בגד או כלי יגע בו והוא באותו העת מתעסק בשרפה הנה יטמאנו: אמר יתעלה (שם) חטאת היא מלמד שמועלין בה ומי שנהנה ממנה בשוה פרוטה חייב מעילה כאשר יתחייב מי שנהנה בקדשי מזבח כפי מה שהתבאר בתחילת מסכת מעילה ואמר לעולם בין לפני שריפתה בין לאחר שריפתה מועלים בה עד שתעשה אפר ואז לא ישאר בזה האפר מעילה וכן מותר לקבצו בלילה ושלא בכהן ושלא יפסל אם יתעסק במלאכה בעת קבוץ האפר כמו שאמרנו לעולם מועלין בה עד שתעשה אפר: **ומעשיה בכהן**. עד שתעשה אפר ומרבין לה עצים עד שתעשה אפר אמר (במדבר ינו)ואסף איש טהור אמרו לפי שכל מעשה פרה בכהן שומע אני אף אסיפת האפר תהא בכהן ת"ל איש טהור מגיד הכתוב שאסיפת האפר בכל אדם: אמר והמלאכה פוסלת במים עד שיטילו האפר. אלו העיקרים שימם נכח עיניך כי עליהם סובבת זאת ההלכה ומלותיה וזה שהמים ישאבו ממים חיים כמו שהתבאר ויקחו אלו המים בכלי ויעורב עמהן מעט מאפר הפרה שיעור שיתראה על פני המים וזה המעורב הוא אשר קראו האל מי נדה והוא אשר קראו המשנה מי חטאת ויקראו ג"כ מים מקודשים וכל מה שתראה ותשמע בזאת המסכתא מקודש ומה שישתמש ממנו ממקדש ומקדשים וזולת זה ר"ל השלכת האפר במים השאובין וכל מה שתשמע ממלאין ומלא והממלא אמנם היא שאיבת אלו המים אשר יושלכו בהן האפר ולזה המים אשר יובאו לקדוש לא יותר לו שיתעסק בדבר אחר כל עוד שישאבם ולא בעת נשאם ולא בעת יציקתם מכלי אל כלי ובכלל כל עוד שלא יושם בו אפר הפרה המלאכה פוסלת בה ואם השליך בה האפר ושב מקודש הנה לא יפסל בעשיית מלאכה

ולא בשעת הזאה בעת שיזה ממנו על הטמא לא יפסל בעשיית מלאכה ואמרו בספרי אין לי אלא מלאכה פוסלת בפרה במים מנין ת"ל (שם) והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה ר"ל שמי נדה כמו פרה כמו שהפרה נפסלה במלאכה כמו שבארנו כן המים ואמרו שם או יכול אפי' קדשו ת"ל למי נדה כבר הן מי נדה ר"ל שהן יפסלו במלאכה כל עוד שיחשוב בהן להיות מי נדה אמנם אם שבו מי נדה הנה לא יפסלו במלאכה ושמור הכוונת האלו תמיד ר"ל הקדוש והמלוי ושהמילוי נפסל במלאכה ומעת התקדש המים באפר אין המלאכה פוסלת בהן ולשון התוספתא כל מעשיה ביום חוץ מאסיפת האפר והמלוי והקדוש וכל מעשיה בכהנים חוץ מאסיפת האפר והמלוי והקדוש והזאה ולעולם אין מזין ואין מקדשין הימנה אלא בכלי כל מעשיה מלאכה פוסלת בהן חוץ מאסיפת אפרה והזאת מימיה:

פרק ה

משנה א

כלי חרס לחטאת. אם לקדש בו או למלאות בו. טובל ולן על הכבשן ילין על התנור שמבשלין בו הכלי חרס עד. שיפתח אותו לעיניו ויקח ממנו הכלי בטהרה. וכבר קדם לך באהלות (פ"ה) שהכל נאמנים בכלי חטאת שהוא טהור לאומרו (במדבר י"ט:ט') והיתה לעדת בני ישראל למשמרת כל ישראל ראויין לשומרה ואפי' הביא ע"ה כלי מביתו ואמר שזה טהור לחטאת יהיה נאמן והלכה כרבי יהודה. ובתרומת פותח את הכבשן ונוטל ר"ל שיפתח הכבשן (ועליו) היוצר ויבא זה שירצה לקחת כלי טהור לתרומה מזה התנור הפתוח ויקח ממנו כלי והוא טהור לפי שכלי חרס אמנם יטמאהו ע"ה אחרי התבשלו והוא עדיין במקומו בכבשן ולא יגע בו ולא יזיזהו ממקומו ואמר ר"ש שהוא יקח מסדר השני לא מן השורה הראשונה אשר נכח פני הכבשן כי לפעמים יגע באלה הכלי חרס ע"ה בעת שפתח הכבשן ואמר ר' יוסי מן הסדר השלישי לפי שהוא לפעמים יקח כלי להביטו ויגע בכלי אשר אחריו אשר יבא בסדר השני ואחר [כך] ישיב הכלי אשר לקח מהסדר הראשון למקומו ולכן לא יקח אלא מסדר השלישי ואין הלכה לא כרבי שמעון ולא כרבי יוסי אלא כל מה שילקח מן הכבשן אף על פי שיהיה פתוח הנה הוא בחזקת טהרה:

משנה ב

הנה התבאר לך שראוי למלאת ולקדש בכל הכלים ואם היו כלי עץ או כלי מתכות טמאין ויוטבלו לקחת מהן מי חטאת וכבר הטבילוה במי מקוה במים שאין לקדש מאלו המים

אלא ממי מעיין למאמר האל יתברך (במדבר יט) מים חיים ינגב אלו הכלים מלחות מי המקוה אשר בהן ואז יקדש באלו הכלים ואם הטביל אלו הכלים במים חיים לא יצטרך לנגבן ואם היה כוונתו שישי' באלו הכלים מים מקודשין לא שיקדש בהן עצמן הנה א"א מבלי שינגבם לפי שאין מותר שיוסיף מים ואפילו נתמעט שעורן של מים המקודשים שלא יתערבו שאין מקודשין במקודשים כלל אבל מעת הגיע האפר במי מעיין שבכלי הנה משפטו שיזה ממנו עד שיכלו אלו המימות ולא יוסיף בהן מים אחרים אע"פ שהאפר נשארת:

משנה ג

קרויה. דלעת ששואבין בה מים מן הבורות ורוצים אנו לומר כאשר יוציא כל מה שבתוכה ישאר דומה לכלי עץ אך אם תתמיד לשאוב בה תשרה ותכנס בתוכה המים ותתלחלח ואמר שזאת הדלעת כשתשרה בהיות שואבין בה ממים שאין ראויים לקדש הנה ראוי הקדוש בה ולא נקפיד במים הנבלעים בתוכה שיצאו ויתערבו במי חטאת הנכנסים בתוך גרמה ואם נטמאת אע"פ שיטבילוה במים הראוין לקידוש אין מקדשין בה לפי שבעת הטומאה שבו המשקין הנכנסים בתוכה משקין טמאין והן מתערבין עם מי החטאת ואמר ר' יהושע בהיות ראוי הקידוש בה קודם שנטמאה ולא נקפיד במשקין הנכנסין בגרמה הנה לא נקפיד בהן אחרי הטומאה לפי שכבר טהרה ואם היינו מקפידין אחר הטומאה ולא נקדש בה מפני המשקין כך לא נקדש בה קודם שנטמאה לרפיון עצמה לפי שיצאו ממנה משקין ונתערבו במי נדה ואמר ת"ק בין כך ובין כך ר"ל בין קודם שנטמאת בין אחר שנטמאת והטבילוה אפילו במים חיים אין אוספים לתוכה מים מקודשין לבל יתערבו בהן המים אשר יצאו ממנה כמו שקדם שאין מן הראוי להוסיף דבר במי נדה ואין הלכה כר' יהושע:

משנה ד

העיקר אצלינו שהכלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה בקדש ואין ספק שהחטאת קדש וכבר התבאר זה בסוף חגיגה (דף כג.) וא"ר אליעזר שהם עשו מדרגת זה הכלי ואע"פ שנגמר בטהרה מדרגת כלי טמא והוא שצריך טבילה והערב שמש ואם הטביל מיד ושם בו מי חטאת או אפר חטאת יהיה מחלוקת הצדוקין בזה מבואר לפי שלא העריב שמש זה הכלי ואנחנו נאמר אליהן זה הכלי הוא במדרגת טמא וצריך טבילה ועם כל זה לא נצריכהו הערב שמש כפי מה שביארנו שהפרה וכל מה שתולה בה כשר בטבול יום ואמר ר' יהושע לא יספיקנו זה לפי שזאת השפופרת כלי טמא הוא בגזרה דרבנן כמו שהתבאר בחגיגה (שם) אבל בלי ספק יטמא הכלי טומאה אמתית ואז יטביל

וישתמש בה בחטאת עד שיתאמת בה אל הצדוקים שאנחנו נשתמש בכל עניני החטאת כולן טבול יום כמו שביארנו ושפופרת הוא אבוב קנה כשיוציא מה שבפנים מהמוח הנקרא פלוס וכבר התבאר בסוף י"ז מכלים שאבוב כשיוציא מה שבפנים מהמוח הלבן הנקרא פלוס נהיה כלי מקבל טומאה כשאר כלי עץ ואמר יתברך (במדבר י"ט:י"ז) ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי הנה כל מה שהוא פסול לאסיפת האפר פסול לקדש ואמר באסיפת האפר (שם) ואסף איש טהור ואמרו טהור להביא את האשה ורבי יהודה אומר שאמר ולקחו ולא אמר ולקח ירצה בו שראוי שיהיה גדול או קטן ויפסל באשה ובאנדרוגינוס לאומרו ונתן עליו ולא ונתנה. וזו מלה מורכבת ואין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי אליעזר:

משנה ה

אמר ית' (במדבר י"ט:י"ז) ונתן עליו מים חיים אל כלי ואמר מגיד שעשה בה כל הכלים ככלי חרס לאמרו אל כלי ר"ל איזה כלי שיהיה ולא אמר הכלי: וכבר ביארנו בשני מכלים שמחץ ר"ל כלי השוקע ואילו בתוכו קערוית והוא אשר יקרא שולי המחץ וכונת אמרו אין מזין אלא בכלים לפי שהמים המקודשין יצטרכו שיהיו בכלי גם כן בשעה שיזה מהן וכבר ביארנו בעשירי מכלים שהכלים לבד הם אשר יצילו בצמיד פתיל באהל המת ובשמיני מכלים ביארנו גם כן שהכלים לא יטמאו מאויר כלי חרס שאם נפל שרץ לאוירו נטמא כל מה שיהיה בו זולת הכלים לבד ואמר שאינה סבה למה שקדם מן המאמר אבל הוא יחשוב מה שיוחדו בו הכלים מעת שהם כלים:

משנה ו

מדרך היוצרי' שיחתכו מן החמר וינגבוהו ויצנעוהו וכאשר יצטרך לעשיית הכלי' יקח א' מאלו הגולמים אשר נקראו ביצים ויבקעה ויעשה ממנה מה שירצה וזה הכלי הוא כמו כלי אדמה כי יש לו קערורית ולזה ממלאין בה ומקדשין בה ואין הלכה כרבי יוסי והלכה כחכמים:

משנה ז

שוקת. מקום מקוער יתקבצו בו המים והקבוץ ממנו שקתות המים ואמר שבהר אם יהיה בו חפירה וישוב צורתו כזה הכלי וזה ימצא ברוב ההרים הנה לא נחשבה כמו כלי אבנים אבל משפטה משפט חפירה כעצם הארץ ולזה אין ממלאין בה ואין מקדשים בה ואין מזין ממנה ואם תהיה באהל המת לא תצטרך צמיד פתיל אבל תהיה כמו הבור והדות אשר בבית אשר בכסוי לבד ימלט כל מה שבה בלתי צמיד פתיל כמו שביארנו בחמישי מאהלות: **ואינה פוסלת את המקוה**. אם תהיינה המים נוזלים מזאת השוקת ויתקבץ

בתוך המקוה כי הם ימלטו מהיות אלה המים מים שאובין כמו שהתבאר במקואות (פ"ד) ואם לקח כלי מאבן או זולתו והדביקה בסיד ובחרסית בעצם הארץ או בהרים הנה משפטן באלה הדברים משפט הכלים שממלאין בה ומקדשין בה ומזין ממנה ולא תציל מה שבתוכה אם תהיה באהל המת אלא בצמיד פתיל ואם ניקבו אלו הכלים בתחתיהם וסתם זה הנקב בבלויי הסחבות והוא אשר נקראו סמרטוטים הנה המים אשר בזה הכלי פסולים לקדש ולהזות מהם לפי שאלה המים אינן נחין על היקף כלי וזה כוונת אמרו עגולים כלים ואם יהיה הנקב בצד הכלי הנה אלו המים כשרים לקדש ולהזות לפי שהם נחין בהיקף כלי ואם נתעטר זה הכלי המחובר בסלע עטרה מטיט ומלא הכלי במים עד שעבר ע"פ הכלי ושבו בהיקף זה הטיט הנוסף על עליונות הכלי הנה אין ראוי לקדש מאלה המים ולא להזות מהן אם היו מקודשין לפי שאינן בכלי לפי שהן שטוחין על הסלע ואם היה זה הטיט מחובר בפי הכלי חבור אפשר הסתלקותו עם הכלי אם יסתלק הנה שב מכלל הכלי והיא כלי אדמה וראוי לקדש ולהזות ממנו כמו שקדם לך:

משנה ח

הבדל יש בין אמרו שוקת שבאבן לבין הסלע לפי שהסלע הוא קרו אבן קיים בארץ והנה דינו דין הרים ואבן הוא אבן מטלטלת והחפירה אשר יהיה בה הוא כלי בלי ספק וממלאין בה ומקדשין בה וכבר ידעת שהקדוש הוא השלכת האפר במים: ושפופרת הנוד הוא האבוב אשר יושם בפי הנוד לצוק ממנו היין או המים וכיוצא בהן ואם נתערבו המים אשר בזאת החפירה עם המים אשר בחפירה אחרת או בהיות הנקב בהבדל העובר בין שתי החפירות כשפופרת הנוד או בהיות המים צפין על זה ההבדל עד שיתחברו מים במים והשליך האפר באחד מב' השקתות כבר נתקדשו המים בכללן:

משנה ט

סיד הוא קבא"ץ בלע"ז וגפסיס הוא חרסית הנקרא גיא"ש בלע"ז אם יתחברו הכלים חיבור שלם הנה שב הריקות אשר ביניהם כמו כלי אחד ומעת שישליך האפר במקום אחד מהן שבו כל המים מקודשים:

פרק ו

משנה א

אמר יתברך (במדבר י"ט:י"ז) ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת הנה יצטרך שיהיה הוא בעצמו אשר יקבץ בין המים והאפר אמנם אם שם האפר על ידו או על צד הכלי ואז נפל על המים או ששפך האפר מכליו במים הנה אין זה מים מקודשים והוא קדוש

פסול ואם גלה השפופרת אשר בה האפר ולקח ממנו די שישלי' על אלה המי' ואחר פקק זאת השפופר' אשר בה האפר או סגר פתח הבית או זולת זה קודם שישליך האפר במים הנה זה האפר כשר וראוי שישליכנו במים אחרים ויקדש בו לפי שהמלאכה אינה פוסלת באפר כמו שקדם אמנם אלה המים אשר רצה להשליך בהן זה האפר כבר נפסלו לסבת התעסקו לשוב פקק השפופרת או סגירת הדלת קודם שישליך בהן האפר וכבר קדם לך ברביעי מזאת המסכתא שהמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר וכן אם העמיד זאת השפופרת בארץ ג"כ כבר פסל אלו המים לפי ששומת השפופרת של אפר בארץ מלאכה ואם החזיקה בידו וכפפה עליה עד שלא יתפזר מה שבא מן האפר ואחר זה השליך האפר אשר לקח במים הנה הוא כשר לפי שאי אפשר בלתי זה לפי שאנחנו כבר אמרנו בעת מי שגלה השפופרת ולקח האפר שאם השיב פקק השפופרת פסל המים ואם שם השפופרת בארץ פסל המים ולא נשאר לו אלא שיאחזנה בידו עד שיטול את האפר ואחר זה ישיב פקקה ויניחנה מידו ויעשה מה שירצה וכבר התבאר לך ממה שאמר שם שאפר הפרה עצמו יקרא ג"כ קדוש וזה ממה שראוי שתזכרהו תמיד בשארית זאת המסכתא:

משנה ב

כבר ביארתי לך שאפר הפרה יקרא ג"כ קדוש ואם היה אפר הפרה עומד על פני המים יאמרו ר"מ ור"ש שהוא יכול לקחת מזה האפר שעל פני המים ויקדש בו מים אחרים וכן אם קדש מים ואחר כלו אלה המים ונמצא אפר הפרה בקערורית הכלי ואמרו ר"מ ור"ש שהוא ינגב זה האפר ויקדש בו פעם שנית וחכמים לא יתירו זה והלכה כחכמים בכל:

משנה ג

כבר ביארנו בכלים (פ"ג מ"ב) שהטפי הוא כלי צר הפה מאד יצא ממנו מה שבו טפות טפות ואם בכלי מים רבים ובה זה הכלי צר הפה והוא ג"כ מלא מים והשליך אפר הפרה בכלי אשר המים רבים בו הנה שבו אלה המים מים מקודשים עם המים אשר בפי כלי צר הפה להתחברות מים במים ואע"פ שפיו צר ולא יכנס בו דבר מאפר הפרה לא נחשוב המים אשר בתוך הטפי מובדל מהמים אשר בשוקת. אמנם הספוג והוא צמר הים הנה אינו כלי ולזה מים שבתוכו אינן מקודשים לפי שכבר קדם לך שאין מקדשים אלא בכלי ואופני התחבולה בזה שישפוך כל מה שבאלה המים ולא יגע בספוג כלל לפי שאם יגע בו יעשה זה שיצאו מן המים אשר בו אשר כבר התבאר שאינן מקודשין ויתערבו עם אלה המים המקודשין ויפסדו כל המים וכבר התבאר זה בפרק אשר קודם זה:

משנה ד

ידוע שעלי ירקות יטמאו טומאת אוכלין לפי שהן מכלל האוכל והוא יאמר שהממלא חבית מים חיים לקדש אותה מתנאי המלוי שיהא בכלי כמו שקדמנו ואם יעזור אל המים ליגר בכלי בידו או ברגלו או בדבר שמקבל טומאה מן האוכלים שהוא פסול לפי שלא נתמלאו בכלי וזה דומה למי שישאב בהן או בעלה מן המעיין וישים בחבית ובתוספתא הזולף בידיו וברגליו ובחרסית של שוקת פסול מפני שלא נתמלאו בכלי ואם עזר אל המים להגיעם לזה הכלי בדבר שאינו מקבל טומאה הנה אלו המים כשרים לפי שאלו הדברים אשר יעזרו אותם יהיו דומים לשוקת יגרו עליה המים המלוי אמנם יהיה בזאת החבית אשר הגיע בהן המים עתה בענין הגרת המים על דבר שאינו מקבל טומאה והם מים חיים כמי שיהיו במעיין ולא יקראו שאובין אז עד שיגעו בחבית כמו שהתבאר במקוואות:

משנה ה

המשל בזה שיהיה אוגן חפור בצד עין המים או גת וישקיע האדם ידיו בזה המעיין ויעלו המים ממנה אל זה האוגן כדי שיגברו מי המעיין ויעלו וימלא זה האוגן הנה אלה המים אשר בזה האוגן אין ראוי בהן טבילה לזב כי אינן מים חיים והזב לא יטהר אלא במים חיים ואין ראוי ג"כ שילקח מאלה המים לטהרת מצורע אשר בא בהן המאמר אל כלי חרש על מים חיים שיצטרך שיהיו אלה המים כבר נלקחו ממקורם בכלי חרש וכן אמר במי חטאת (במדבר י"ט:י"ז-י"ח) ונתן עליו מים חיים אל כלי ויצטרך שילקחו ממקורם בכלי כמו שקדם וזהו מפני שלא נתמלאו בכלי שב על היותם פסולים למצורעים ולקדש מי חטאת אמנם לזבים הנה הוא רמז להפסד אם נתמלא בכלי לפי ששבו מים שאובים ופסול לכל הטמאים:

פרק ז

משנה א

תהיה זוכר למה שקדם מהיות המלאכה פוסלת במלוי עד שיטיל את האפר וכבר התבאר בתוספתא שהיחיד אם מלא לאחרים ואפי' מלא להן אלף כלים לאלף קידושין הנה זה מותר ואם מלא לעצמו כלי אחר כלי הנה המלוי הראשון כבר נפסל לפי שכבר עשה מלאכה קודם שישליך בו האפר וזאת המלאכה הוא המלוי השני כאשר מלא זה בהיות שני קידושין אמנם אם מלא כלים רבים פעם אחר פעם לשומם כולן קדוש אחד הנה זה מותר לפי שהכל דומה כגון מי ששאב בפעם אח': וה' קדושין הוא שישליך האפר

בכל חבית וחבית לבדה וקדוש אחד שיערב המימות כולן וישליך אפר הפרה בכולן בפעם אחת הנה על זה השרש אמר שאם היו רבים ומלא כל אחד מהן כליו לקדשו בפני עצמו אחר הוטב בעיניהן לשום הכל קדוש אחד או בהפך כולן כשרין לפי שלא הגיע בזה מה שיחייב פסלות אמנם אם יהיה יחיד ובא לקדש ה' קדושין ומילא אחד אחר אחד הנה הראשונה נפסלה מפני שאיבת השנית וכן הב' נפסלה מפני שאיבת הג' וכן כולן כפי מה שביארנו אלא חבית אחרונה אשר לא נעשה אחריה מלאכה היא כשרה לפי שלא נתמלא אחריה דבר וזה המשפט בעצמו לא נמלך לקדשן קדוש אחד כי זה לא יועילנו בעת המלוי אמנם מאשר מלאן לקדשן ה' קדושין ואם נהפך הענין ומלאן זו אחר זו לקדש קדוש אחד הנה הן כשרים אפי' קדשן קדוש אחד כמו שביארנו אך למה שהביא ושב וקדשן ה' קדושין הנה החבית אשר ישליך בה האפר תחלה כשרה בין השליכה בחבית שמלא ראשונה או באחרונה לפי שהמים כולן כשרים לפי שבמלוי לא נתחדש בה פסלות וכל מה שיקדש מאלה החביות פסול לפי שכל מה שנשאר מן המים נשארו פסולין לפי שהמלוי על קדוש אחד נתמלא ואם אמר לאחר קדש לך אלה החביות והוא יעמוד במקומו אין כשר אלא חבית שקדש בראשונה להיותה כולו מלוי אחד ואם א"ל קדש לי את אלו כולן כשרין לפי שיקדש אדם לזולתו קדושין רבים זה אחר זה ולא יהי' בזה פסלות כמו שבארנו בתוספ' שמי שיקדש לחבירו זה אחר זה כולם כשרים לפי שאינו הוא אשר מלא:

משנה ב

אמר בין לו בין לאחר ר"ל שזה הוא אם מלא לעצמו או מלא לאחרים אם התחיל להתעסק במלאכה אחרת בעת המלוי הפסול והשאיבה עסקה מכלל העסקי' ולכן אם מלא לשני' כא' שאיבה לכל א' מן עסק השאיבה יפסול לאחר ולכן שניהן פסולין:

משנה ג

אם לו פסול ביאור זה שאם קדש לעצמו פסול שבעת לוקחו ההשתדלו' בידו אחת נפסלו המים שלו קודם שישליך בהן האפר ולא השליך האפר אלא במים פסולין ואם היה מקדש לאחר ואין לו באלה המים דבר הנה הוא קדוש כשר לפי שאין בלקחו ההשתדלות לעצמו להפסיד מה שלזולתו וא"ת שהוא כבר לקח ההשתדלות בעת הקדוש כבר ידעת שהקדוש לא יפסל בעשיית מלאכה ואמנם נפסל אם קדש לעצמו מדרך שהוא התחיל להתעסק קודם שישליך האפר באלה המים אשר נשאבו והמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר ומזאת הסבה בעצמה המקדש לו ולאחר בזמן אחד שלו פסול לפי שהוא כבר התחיל להתעסק קודם שישליך האפר במים שלו ונפסלו בעשיית מלאכה

ואם קדש לב' כאחת שניהן כשרין לפי העיקר אשר הודעתיך לפי שאין לו יכולת בלקחו להתעסק בפסול המים אשר שאב לזולתו ושמור זאת הכוונה והבינה:

משנה ד

שמור אלו הג' עיקרי' שהמקדש או מזה בשכר שזה הקדוש וזאת ההזאה פסולין וכבר קדם לך זה בד' מבכורות (דף כט.) הנוטל שכרו להזות ולקדש מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה והעיקר השני שהמלוי בשכר מותר והעיקר הג' וכבר נכפל פעמים רבות שהמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר ואם יהיו אלו העיקריי קיימין ואמר איש לאיש קדש לי ואקדש לך הנה אשר קדש בתחלה הוא קדוש כשר ואשר קדש באחרונה הוא קדוש פסול לפי שהוא מקדש בשכר וכאילו יוליך זה אשר לפניו ויעשה לו תמורה ממה שקדם לו אצלו מן האחת ואם אמר איש לאיש מלא לי ואמלא לך הנה אשר מלא בתחלה פסול בהיות כוונתו בעת המלוי שימלא לו הוא תמורה ממנו והוא כמו מלא לו ולאחר בבת אחת אשר קדם שזה פסול ואשר ימלא באחרונה כשר לפי שהוא ממלא בשכר ואם אמר איש לאיש קדש לי ואמלא לך שניהן כשרין ואמנם אשר קדש בתחלה הנה הוא קדוש כשר ואע"פ שיהיה כעושה מלאכה בשעת קדוש כי זה בלתי מפסיד לקדוש ואשר מלא באחרונה כשר לפי שהוא ממלא בשכר וזה מותר והפך זה מבואר ממה שזכרנו:

משנה ה

הממלא לו ולחטאת. מי שימלא מה שיוחד לעצמו או לשתותו או לרחוץ בו או זולת זה וימלא אחר לקדוש ויצטרך שיקדש אשר ייחדו לעצמו עד שלא יפסל מי חטאת בעשיית מלאכה וכבר ביארנו באהלות (פט"ז מ"ב) שאסל הוא הקנה אשר יושם על הכתף ויתלה בו דבר אשר ינשא במשא ואמר יתברך (במדבר י"ט:ט') למשמרת למי נדה בזמן שהן שמורים הן מי נדה ולכן ישימם נכחו עד שיהיו שמורים נכח עיניו ואם מלא שני כדים הנה אי אפשר לו אלא שישים אחד נכחו ואחד מאחוריו:

משנה ו

כבר ביארו בתוספתא ענין זאת ההלכה ואמרו המוליך את החבל לבעלים לדרכו כשר וענין זה שהוא אם מלא מים לחטאת והיה החבל מוכן אצלו ולקח החבל בידו בעת נושאו המים להשיבו לבעליו ואם היה הולך לדרכו ופגע באדון החבל מידי עברו יתננו לו וישלים דרכו וזה מותר ושלא לדרכו פסול לפי שהוא יצא מדרכו מפני החבל עד שישיבנו לבעליו אחר ישוב לדרכו ואלה המים פסולין לפי שכבר עשה מלאכה עם המלוי והנה הכשירו ביבנה הוראת שעה לזה שהוא כשר ואע"פ שהוליך שלא לדרכו:

משנה ז

אם שאב המים וקבץ החבל בידו בעת השאיבה שורות כמו שיעשו האנשים בעת השאיבה הנה זה כשר לפי שזה דרך השואבין לעשות ואם שאב והשליך החבל בארץ עד שהעלה הדלי ואח"ז שב וקיבץ החבל בידו חלק חלק פסול שהוא לקח השתדלות שאינו מכונת השאיבה קודם שישליך האפר במים:

משנה ח

דע שזאת הכוונה והוא שהשואב מים לקידוש הנה ישאב בכלי כפי מה שראוי ויקבץ המים במקום אחד והוא נקרא שוקת ויהיה כל מה שיש שם מן המים בשוקת כשר והנה יקודשו אלה המים והם בשוקת וישאב ממנה מעט מעט עד שיכלה והנה לא יסיר מקחת מזאת השוקת מעט מעט ויקדש אותו ויזה עד שישלם וישוב וימלא מן השוקת. ולקיחת מים מן השוקת יקרא זולף וכבר ידעת העיקר שכל מי שיעשה מלאכה שאינה ממה שיעזור בשאיבה ולא מכוונתה שהוא יפסול את המים ולכן אם הצניע את החבית אשר ירצה למלאות לבלתי תשבר או שכפאה על פיה לנגבה כשיעור מה שישאב לא יפסל לפי שזה מכוונת השאיבה וכן אם הסיר החרסים מתוך השוקת בעת השאיבה להתקבץ בה מים רבים הנה כל זה מצרכי המלוי ואם תיקן זאת החבית או הגביה לשאת בה אפר פרה או מים מקודשין או ניקב השוקת לבלתי יעכבוהו החרסים בעת שידלה המים מן השוקת כל זה אינו מכוונת המילוי וכבר עשה מלאכה במילוי ולכן פסול:

משנה ט

הורה הוראה. שהבדיל בין המותר והאסור וכן אם דן דיני ממונות או חלצה ומיאנה בפניו כמו שהתבאר בתוספ' והיות האדם הולך והיה אוכל זה ממה שלא יפסיד המלוי. ודבור א"ר יהודה מבואר:

משנה י

כבר ידעת שהממלא כל עוד שיעשה מלאכה קודם הגיע האפר באלה המים הנה הוא פסול אך אם מסר המים לשומר שישמרם הנה שבו ברשות השומר וכל עוד שיעשה השומר מלאכה בעת שמרו אלה המים פסלן ואם עשה בעל המים מלאכה לא פסלן להיות המים ברשות שומר זה אם יהיה השומר טהור אמנם אם היה טמא המים פסולין לפי שהוא בחזקת טמא ואמר רבי אליעזר ואע"פ שבא והגיע בהזייתו ברשות הטמא הנה הוא נשאר תחת שמירת הבעלים וכל עוד שעשו מלאכה נפסלו המים לפי שזה השומר לא הקפיד בשמירתו להיותו טמא ואין הלכה כרבי אליעזר:

משנה יא

בקדוש אחד. שנתערבו המימות והשליך בהן אפר אחר כמו שביארנו הנה הן יחד כאיש א' ואע"פ שכל אחד מהן מילא ונשא לעצמו והלך ג"כ מה שיש לו להלוך שזה מותר כמו שקדם ואין הלכה כרבי יוסי:

משנה יב

אוכל על מנת לקצות. הוא שיחתוך הפירות כשהן פגים לייבשן וישירם ואחר יאכלם הנה הוא לא יפסול המים כמו אשר מענין הליכה מהלוך אם היה רצונו שיגדור הנה הוא לא יפסול בזה הרצון עד שיגדור וכן זה לא יפסול אע"פ שנשרו מאלו הפירות ושכבר נשלמה מחשבתו ועשה מלאכה וזה כולו כפי מה שביארנו שאין בכל ענין המלוי פסול: ואמרו בשביל שלא יאבד הוא תנאי בפסלות לפי שהוא אם השליכ' שם משום שאין לו לצורך בהם ולא יקפיד אם ישארו או יאבדו הנה הוא לא פסל:

פרק ח

משנה א

זה כולו כבר קדם עיקרו בפרק אשר לפני זה וזה שאני כבר ביארתי ששוקת שם המקום אשר יקובץ בו המים מוכן לקדוש וכל עוד שיעמדו בשמירת טמא הנה הן בחזקת טומאה ושהשומר אשר ישמור המים הוא אשר יפסול אם יעשה מלאכה לא בעל המים לפי שכבר מסרן לשומר והוסיף בזאת ההלכה עיקר אחר והוא שאע"פ שיהיו השומרים רבים למים יעשו כולם מלאכה זולת אחד מהן הנה המים כשרים לפי שזה האחד לבד נשימהו שומר ונחשוב השאר כמי שעזב השמירה והעבירה לזולתו:

משנה ב

כבר ביארנו בפתיחת זה הסדר שהמשקין טמאים יטמאו אוכלין ולא יטמאו אדם בהיות אלה המשקין ולד הטומאה כפי מה שביארנו שם ואמנם יטמאו אוכלין ומשקין הידים לבד וכבר התבאר בחגיגה (דף יח.) שהאיש הטהור לחטאת אם נטמאו ידיו נטמא גופו ועוד יתבאר בעשירי מזאת המסכתא שהטהור לחטאת אם נגעו משקין טמאים בבשרו הנה הוא טהור כמו שהיה אלא אם נגעו בידיו לאשר ביארנו וכן ג"כ הטהור לחטאת אם נגע בכלים טמאים כבר נטמא ואע"פ שאלה הכלים אינן אבות הטומאה כמו שיתבאר בעשירי מזאת המסכתא וכפי זה העיקר אם נפלו משקין טמאים על בשר המקדש הנה הוא נשאר בטהרתו ואם נפלו על סנדל או בכסותו נטמאת וטמאהו להיותו נוגע בכלים טמאים והנוגע בכלים טמאים טמא לחטאת ואין לחשוב באמרנו משקין טמאים פה

שהם טמאים באמת אבל אפי' היו טהורים לקדש הנה הן כמו משקין טמאים לגבי חטאת כמו שיתבאר (פ"י) ושמור זאת הכוונה וזכרה:

משנה ג

פרים הנשרפים הוא פר כהן משיח ופר העלם דבר ופר יוה"כ וכן שעירי עובד כוכבים וכבר ביארנו בחמישי מזבחים מופת היות אלה כולן מטמאין בגדים והוא אמר בנין אב כל שדמו נכנס לפנים השורפו מטמא בגדים אמנם פרה אדומה הנה זה בפסוק (במדבר י"ט:ח') והשורף אותה יכבס בגדיו וכן בא הפסוק בפר יום הכפורים וממנו ידענו זה הבנין אב כמו שביארנו בזבחים (פי"ב) וכבר בארו בתוספתא [פ"ו] שפרה ופרים הנשרפים מטמאים אוכלים ומשקין ושעיר המשתלח לא יטמא כלל אמרו מפני שהוא חי ואין חי מטמא כמו שביארנו בפתיחת זה הסדר: אמר והמשלח הוא לשון התורה כמו והמשלח וגו' ולכן יחדה המשנה ואמרה אין מטמאין בגדים לפי שהיא תטמא אוכלים ומשקים כמו שהגדתי:

משנה ד

כבר ביארנו בפתיחה שנבלת עוף טהור אמנם תטמא האדם בבית הבליעה ואז יטמא בגדים בנגעו בהן וזה מדרבנן אמנם אם נגעה נבלת עוף טהור עצמו בבגדים לא תטמאה וכן לא תטמא אדם בנגיעה ועוד יתבארו הוראת זו בטהרות בתחלת המסכתא:

משנה ה

כבר ביארנו זאת ההלכה תכלית הביאור בדברינו בפתיחת זה הסדר ואם תהיה שומר למה שביארנו שם לא תצטרך לתוספת ביאור:

משנה ו

כבר ביארנו ג"כ בפתיחת זה הסדר שכלי חרש לא יהיה אב הטומאה לעולם ושלא יטמא כלי חרש אלא באב הטומאה או במשקים טמאים ובהיות זה ג"כ יחוייב שלא יטמא כלי חרש לכלי חרש בשום פנים אם נגע בו ומהעיקר המוקדם שכלי חרש יטמא משקים ואלה המשקים יטמאו כלי חרש להיותן משקים טמאים וכבר ביארנו אלה העקרים כולן תכלית הביאור בפתיחת זה הסדר:

משנה ז

זה ג"כ עיקר כבר קדם ביאורו בפתיחת זה הסדר והוא שהראשון והשני אם נגעו במשקין יטמאם וישיבם תחלה וכל שני לטומאה פוסל את התרומה כמו שזכרנו שם וכמו שנבאר בטהרות (פ"א) וכן טבול יום הוא מכלל מי שיפסול התרומה כי הוא לא

יטמא משקין ואפילו משקה תרומה כי הוא לא יטמא אך יפסול אותן לבד וישובו משקין פסולין לא טמאין כמו שביארנו בפתיחה:

משנה ח

כל הימים דינן דין המקוה ר"ל שאינן מים חיים כמו מי המעיין ואין ראוי בהן טבילה לזבים ולא ילקח מהם מים לטהרת מצורע ולמי חטאת רבי יהודה אומר שהים המקיף לבד הוא אשר דינו דין המקוה ולא יחשב כמעיין ואמנם שאר הימים הנה הם כמו מי מעיין וראויה בהן טבילה לזבים ולקדש בהן מי חטאת. ואמנם קרא האל הים המקיף ימים להיות בו מיני המימות כולם לא שכל ים יקרא מקוה כמו שיאמר רבי מאיר. וזוחלין המימות הניגרים הנוזלים ועוד יתבאר במקואות (פ"ה) שהמעיין מטהר בזוחלין רוצה לומר שאילו היו מיני נוזלין אצל מעיין הנה באלה המים הנוזלין תכון בהן הטבילה ואפי' היה זה שיעור שיהיה כמו המעיין ואין כן במים הנגרין מן המקוה אבל לא יטהר עד שיהיה מקובץ שיעור מ' סאה ועוד יתבאר זה במקואות (שם) ואמר רבי יוסי ששאר הימים זולת הים הגדול נחשבם כמעיין לענין שיטהרו בזוחלין ושהמימות הניגרין הנוזלים מכלים מטהרו בכל שהוא כמעיין ונחשבם כמקוה לענין שהן פסולין למי חטאת ולטהרת מצורע ולטבילת הזב והלכה כרבי יוסי:

משנה ט

מוכים. מזיקין וביאר איך יהיו מזיקים אם שיהיו מלוחין או חמים ואע"פ שהן נובעים אינן מים חיים וכן המעיינין אשר יבשו בקצת העתים והן אשר יקראו מכזבים אמר הפסוק (ישעיהו נ"ח:י"א) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו ר"ל שלא יפסקו וייבש ואחר אמר שאם לא יבשו אלא אחר זמן ארוך הנה הם כשרים ופולמוסיות המושל וכבר קדם לך בסוטה(דף מט.) בפולמוס של אספסיינוס ירצה שיהי' זה בימי הממשלה הפלונית או בזמן פלוני הרחוק הוא אשר ייבש זה המעיין או בשנים הרעים ואין הלכה כר' יהודה:

משנה י

מי קרמיון ופיגה וירמוך שם נהרות בא"י. מי ביצים מימות ההטפחה מאמרו בצותיו וגביו: **שניהן כשרים**. ונתערבו כמו שהיה מתערב מזה המעיין עם מי מעיין אחר אשר כל אחד מהן מהמימות כשירין ר' יהודה פוסל המעורב מהן יחד לקדש מעט מי חטאת ואין הלכה כר' יהודה:

משנה יא

ר' יהודה אומר לא יצריך לזאת השוקת שומר בהיותה ידועה שהיא תבא ממי מעיין ומדרך בארות המים אשר יושלך בהן חרסית או זולתה יעכרו המים לפי שהוא יעורר האבק מקערורית הבאר וכן אם השליך טיט במים יעכור לשעתו ואם יעזב זמן ישקע הטיט למטה ויזקקו המים והם יקראו המים הזכים והדקים ומים צלולים ומזה אמרו עד שתצל מלשון צלול ר"ל עד שיזוקק ויזוכך ואין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי ישמעאל:

פרק ט

משנה א

כמו שיקרא הכלי אשר בו המים המוכנים לקדוש שוקת כך יקרא הכלי אשר בה מים מקודשין צלוחית ואם נפל באלה המים מים אחרים בלתי מקודשין אמר רבי אליעזר שהוא יזה שתי הזאות וישליכם חוץ לכלי ותשאר השאר מי חטאת כשרין וכן אם נפל טל במי חטאת יושם הכלי בשמש הנה זה הטל הוא מה שייבש תחלה וישאר שארית המים כשרים ויערה הוא שיריק הכלי וינגב הוא שינגב הכלי ואז יכניס בו מי חטאת ואם נפל בו דבר ירשום כמו הדיו והווטריאול"ו והאורפומינט"ו אשר זכר הנה לא יצטרך שינגב הכלי לפי שאם נשאר בו דבר הנה הוא נראה לפי שהוא ירושם ואם רחץ הכלי עד שלא נשאר בו רושם או בעת ששפך מי הנדה לא נשאר בזה הכלי זה המראה הרושם אינו צריך לנגב:

משנה ב

אמר שאם נפלו שקצים ורמשים באלו המים מקודשין ונתבקעו אלה הבעלי חיים כמו שיקרה לבעלי חיים אם נשארו במים זמן מה אחר המות הנה אלו המים פסולין ואע"פ שלא נשתנו מראיהן וכן אם נשתנו מראיהם אע"פ שלא נתבקעו בתוכן הנה הן פסולין אמנם אם לא נתבקעו השרצים ולא נשתנה מראה המים הנה הן כשרים אלא אם נפלו בתוכה חפושית הן פסולין אע"פ שלא נתבקעה ולא נשתנה מראה המים וסבת זה שהיא נקובה כמו גבעול הקנה ויכנסו המים מצד זה ויצאו מצד אחר ותתערב עמהם לחות קרבתם ולכן יפסלו המים: ודירה וכנה שבתבואה הם העש והתולעת אשר יולדו בקמח והם בעלי חיים יבשין אין לחות נראה בהם ואין הלכה כר' שמעון ולא כרבי אליעזר בן יעקב:

משנה ג

שתה מהן בהמה פסולין. מפני שיגר ממה שהגיע בפיה ובשפתיה בכלי והוא כבר נתערב ברירה ויפסיד הכל: **שהיא מלקת**. תלוק בלשונה ותתערב הלחות אשר בלשונה באלו המים והלכה כר"ג ואין הלכה כר"א:

משנה ד

כשיטה. אם הטה הכלי לשתות ממנו הנה הוציאן מהכנתם לקידוש. ר' יהושע אומר כשישתה שהוא כמו הנחש והבהמה ובעת שתותו יתערב לחות פיו בשארית מי חטאת ולכן אם שפך המים בפיו מבלי שיקריב פיו עם פי הכלי לא פסל וזהו כוונת גרגר לקוח מן הגרגרת והוא השיפוי כובע ר"ל אם שפך בגרונו ואשר זכר ר' יוסי מחלקותו אמת לפי שהוא הולך על עקרים הקודמים והלכה כר' יהושע בשני המאמרים:

משנה ה

עוד יתבאר לך בזה הפרק שמי חטאת שנפסלו מטמאין ולזה אמר לא יגבלם בטיט לפי שזה מוכן למי שיגע בזה הטיט והוא לא ידע שיטמא ור' יהודה אומר מעת שנתערבו בטיט בטל דינם ולא יטמאו ואמרו בספרי חטאת היא (במדבר יט) מכאן אמרו פרה ששתתה מי חטאת בשרה טמא מעת לעת ר"ל שאם נשחטה אחר זה בפחות מכ"ד שעות בשרה טמא ואם נשחטה אחר כ"ד שעות מעת שתותה בשרה טהור וקבל מופת על זה מאמרו כי דינה משפט החטאת ואפי' נשתנה בחלל הפרה או נתערב בעפר ואין הלכה כרבי יהודה בשני המאמרים:

משנה ו

הנה נזדמן פעם אחד בזמן מה ונשאו כלי במי חטאת בספינה ומצאו כזית מן המת בקערורית הספינה ונטמאו אלו להיותם במקום טמא כפי העיקר אשר יתבאר בפ' אשר אחר זה וגזר וגזירה שלא תנשא בספינה לעולם ולא יעביר ג"כ הכלי אשר בו מי חטאת או אפר חטאת על גבי המים ולא יושלך מעבר לעבר ותעבור על הנהר לפי שזה כולן דומים להעברה בספינה וזאת היתה כלל הגזרה וראוי לו שיעביר מי חטאת בעצמו וזה שילך בנהר ויפסיקהו והם בידו לא שישוט והם בידו לפי שגזרו שלא ישוט באופן מן האופנים והוא אמרו אבל הוא עובר במים עד צוארו ואחר אמר עובר הוא הטהור לחטאת אם שט במים או עבר בספינה הנה הוא טהור וכן אם שט ובידו כלי ריקם טהור לחטאת או מים שאינן מקודשים שהן נשארו טהורין כמו שהיו לפי שלא גזרו אלא על האפר ועל המים המקודשין אמנם האנשים והכלים ומים שאינן מקודשין לא גזרו עליהן:

משנה ז

אפר מקלה. אפר אלסוע"י ואין הלכה כר' אליעזר:

משנה ח

כבר ביארנו בראשון מכלים שמי חטאת יטמאו אדם וכלים וביארנו על איזה אופן יטמאו במגע ובמשא ובאיזה אופן לא יטמאו זה אם היו טהורין בעצמן אמנם אם נפסלו מי חטאת כגון שנתערבו עם מים אחרים או תשתה בהמה מהן כפי מה שהתבאר בזה הפרק או אם נטמאו מי חטאת כגון שנגע בהן טמא או שנטמאו באופן מאופני טומאת משקין אשר קדם ביאורם הנה מזה ידבר בזאת ההלכה וכבר התבאר בשני מחגיגה (דף יח:) שאין כל איש טהור טהור לכל הדברים אבל יהיה לדבר טהור וטמא למה שהוא יותר מעולה במדרגה וקדושה מזה הדבר אשר הוא טהור לו ואמר שם שאלה מי החטאת שנפסלו מטמאין את הטהור לתרומ' כל עוד שנגע בהן בין שנגע בידיו או נפל מהן מעט על גופו שאין ראוי לו לאכול תרומה לפי שהוא טמא אע"פ שהוא טהור לחטאת ר"ל לקחת המילוי ולקדש ולהזות הנה הוא נשאר בטהרתו ולא יטמאנו בין שנגע בידו או בגופו לפי שהוא ממין מה שהוא טהור לו ואם נטמאו אלה מי חטאת ונגע בהן טהור לחטאת בידיו הנה יטמאו וסבת זה שכל מי שיגע במשקין טמאים נטמאו ידיו כמו שזכרנו בפתיחת זה הסדר ואם נפלו משקין טמאים על שאר הגוף לא יטמא האדם כמו שביארנו שם וכבר נשרש אצלנו שרש והוא אמרם בחגיגה (שם) ולחטאת אם נטמאו ידיו נטמא גופו כל זה אם נגע בידיו והוא טהור לחטאת נטמא כולו:

משנה ט

זה מבואר ממה שקדם בביאור ההלכה אשר קודם זה לפי שאלה המים אינן טמאין אלא לגבי טהור בתרומה אשר אינן ממין אשר הוא טהור לו:

פרק י

משנה א

כבר ידעת שאין כל אדם טהור או כל כלי טהור באמת הוא טהור לגבי חטאת אבל עד שיטהר לחטאת כמו שהתבאר בשני מחגיגה (דף יח:) ושם אמרו יוחנן בן גודגדא היה אוכל בטהרת הקדש כל ימיו והיתה מטפחתו מדרס לחטאת ר"ל לגבי חטאת כמו מדרס הזב בשוה ואף ע"פ שהיתה בתכלית הטהרה והבן זה העיקר וג"כ שהכלי שהוא טמא באמת או במדרס או במת אם הגיע אליו תנועה מפני האדם ולא תנועת היסט אבל תנועה יותר חלושה ממנו כמו שנבאר בזאת ההלכה הנה זה האדם נטמא וזאת היא

טומאת מדף והיא טומאה קלה מדרבנן ובראש מסכ' נדה (דף ד:) אמרו בטומאת מדף דרבנן דכתיב קול עלה נדף ר"ל תנועה חלושה הנה זה חלק אחד מחלקי טומאת מדף ונשאר חלק אחר והוא כל מה שיגיע על הזב מלמעלה מן הכלים ואפילו היה בינו ובינם מכסים רבים מאד הנה זה הכלי העליון יטמא והוא יקרא מדף לפי שהוא כלי הגיע אליו תנועה חלושה מן הזב אך זה הכלי יטמא טומאה קלה ר"ל שלא יטמא אדם וכלים כמו המשכב אמנם יטמא אוכלים ומשקין לבד וזה המדף הוא ולד הטומאה לא אב הטומאה כפי העקרים אשר הקדמנו בפתיחת זה הסדר ועוד נבאר דין מדף בעקריו והוראותיו ומופתיו מן הפסוקים בפ' אחרון מזבחים וכבר קדם לך בכלים (פ"א) זכרון הכלים אשר יטמאו במדרס ואחר מניתי לך אלו העקרים שים שכלך להבין זאת ההלכה אמר שכל כלי אפשר בו שיטמא במדרס וזה כשיהיה ראוי למשכב או למושב כפי מה שהתבאר בכלים ואין הבדל בין היותו טמא או היותו טהור כל עוד שהגיע זה אשר הוא טהור לחטאת בזה הכלי תנועת מדף הנה נטמא לפי שכל מה שיאות למדרס לגבי חטאת מדרס הזב נחשבהו לא לענין נוגע או נושא אלא לענין טומאת מדף לפי שאנחנו נשימהו במדרגת המדרס האמתי: **ואדם כיוצא בו**. ר"ל כל האדם מן האדם ואף על פי שיהיה טהור הנה הוא כמו זה הכלי הראוי למדרס אשר אמרנו שהוא יטמא טהור לחטאת אפי' במדף ואמנם במגע לא דבר בו ואם היה זה הכלי ראוי לטמא טמא מת ואינו ראוי למדרס א"ר יהושע שהוא כמו הראוי למדרס וכל עוד שהגיע אליו ממנו תטעה נטמא זה המניע ואפי' היה הכלי המונע טהור ר' אליעזר אימר אפי' היה הכלי המונע טמא מת מניעו אינו נטמא לחטאת לפי שלא נעשה זה זולת הדבר אשר הוא ראוי למדרס וחכמים יאמרו אם ידענו שהוא טמא טומאת מת לא זולתו מן הטומאה אז יהיה מדף לחטאת ושמע המשל הנזכר דתוספתא אשר יתבאר לך ממנו טומאת מדף ומחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע וחכמים והוא שאם סגר פתח מן הפתחים ומפתח תלוי בזה הפתח ויניע המפתח בעת סגירת הדלת א"ר אליעזר שאפי' היה המפתח טמא טומאת מת הנה אשר סגר הבית טהור לחטאת ר"ל למלאות ולקדש ולהזאה כמו שהיה בתחלה ור' יהושע אומר שאפי' היה המפתח טהור הנה זה האיש טמא למלאות ובתוספתא אמרו מעשה בר' ישמעאל שהיה מהלך אחר ר' יהושע אמר לו טהור לחטאת שהסיט את המפתח הטהור של תרומה מהו טמא או טהור אמר לו טמא. וחכ"א שאם היה המפתח טמא מת אז יהיה סוגר הדלת טמא לחטאת ואם היה טהור סוגר הדלת טהור לחטאת ולמה שבא לשון המשנה ואמר בטמא מדף ובטהור אינו מדף והיה קם בלבול אם יהיה זה הכלי טמא באי זו טומאה היתה שהוא יטמא במדף הוצרכה התוספתא לביאור סברת

חכמים ואמרה הטמא שנטמא טמא מת ולא טמא מדף ר"ל שזה הכלי כבר נטמא במת לא שיהיה הכלי עצמו נטמא טומאת מדף כמו שזכרנו ר"ל שהוא יהיה וולד הטומאה והלכה כחכמים:

משנה ב

כבר ביארתי לך שהמדף שם הכלי שעל גבי הזב והוא ולד הטומאה ולא יטמא זולת אוכלים ומשקין אך לעליונות מדרגות החטאת כמו שיתבאר שמנו מדף שיטמא אדם וכלים הטהורין לחטאת וכאשר תשמע לגין של חטאת דע שהוא הכלי אשר בו מים מקודשים וכבר ביארנו בפתיחת זה הסדר שאוכלין טמאין ומשקין טמאין לא יטמאו האדם במגע אלא אם נגע בידיו ביחוד נטמאו ידיו לבד וכבר ספרנו בעיקר של חטאת אם נטמאו ידיו נטמא גופו ולכך אם נגע הטהור לחטאת באוכלין ומשקין הטמאים לחטאת בידו נטמא כולו ושכל המשקין והאוכלין אף על פי שהיו טהורין לקדש הנה הן טמאין לגבי חטאת ורבי יהושע אומר שאם הסיטן בידו כאילו הוא נגע בידו ואין הלכה כרבי יהושע:

משנה ג

קלל. הוא הכד הנקראת קלת תרגום (בראשית כ"ד:כ') ותער כדה ונפצת קולתה והוא יקרא הכלי אשר בה אפר הפרה קלל של חטאת ודיבורו פה בכד של חרס שאינו מטמא מגבו או כלי אבן וכיוצא בו מן הכלים אשר לא יקבלו טומאה בשום פנים כפי מה שהתבאר בכלים (פ"ב) וזה אם נגע בשרץ טהור ואמנם אמרו שאם הניח זה הכלי על גבי השרץ מטמא האפר לעיקר אבאר לך וזה שהאל ית' אמר באפר הפרה (במדבר י"ט:ט') והניח מחוץ למחנה במקום טהור ואמרו חכמים שאם הגיע האפר בעצמו על גבי דבר טמא אין זה במקום טהור ורבי אליעזר אומר בהיות הכלי טהור מקום טהור הוא וכבר ביארנו בפתיחת זה הסדר שאוכלין טמאים ומשקין טמאין אמנם יטמאו הכלי מדרבנן ועוד יתבאר בסוף מסכת זבים שכתבי הקודש פוסלים את התרומה כמו שני לטומאה ונתבאר סבת זה שם לפי שהיא גזירה מדרבנן ואמרו חכמים שכלי זה אשר לא יטמא אלא מדרבנן אם הגיע הכלי באפר הפרה על גביהן אין זה מקום טהור ונטמא האפר ור' יוסי לא ישמור זה בטומאה דרבנן והל' כחכמים בכל:

משנה ד

לא תחשוב שזה התנור נטמא בשרץ וכיוצא בהן מאבות הטומאה ואשר יגע בו נטמאו ידיו כמו שהתבאר בשלישי ממסכת ידים אבל הוא תנור טהור לפי שהכלי הטהור לקדש טמא הוא לחטאת כמו שיתבאר וכבר ידעת העיקר בחטאת שמי שנטמאו ידיו

נטמא גופו: וכבר ביארנו שאסל קנה ינשא עליו משא ואם מתחו המקבל על תנור טמא ובקצותיו שני כדים בהן אפר הפרה הנה טמא האפר להיותה בזולת מקום טהור וכן האיש העומד על התנור טמא לחטאת עומד במקום טמא ומי חטאת בידו הנה נטמא האפר להיותה בידו והוא במקום טמא כי הנה הכלי במקום טמא ור"ע אומר בהיות הכלים אינם על עצם התנור אלא יוצאין ממנו אינם במקום טמא ואין הלכה כר"ע ואני מופלא בהיות נוגע לתנור יטמא לחטאת וברגלו טהור וכבר התבאר אצלינו שכל מי שיגע בכלי הטמא לחטאת לא נגע באי זה אבר שיהיה מגופו הנה נטמא לחטאת ואפי' נטמא זה הכלי במשקין כמו שביארנו בפרק שמיני והקרוב אצלי בסבת זה היות זה המין מן הכלים לא יהיה לעולם אב הטומאה עד שיטמא אדם ר"ל כלי חרש אשר דין התנור ודינו דבר אחד כמו שביארנו במקומות ממסכ' כלים והשאירוהו לגבי חטאת ג"כ על ענינו ר"ל שיטמא את הידים לבד:

משנה ה

כבר ביארנו בפרק י"א ממסכת שבת (דף צז:) סברת ר"ע שהוא מחשב קלוטה כמי שהונחה וכפל סברתו הנה ואמר שאם העביר זה הלגין על התנור טמא הנה כאילו הונח שם וחכ"א כאשר לא הונח ע"ג מקום טמא הנה הוא טהור ואחר ביאר שאם עמד טהור לחטאת ע"ג תנור טמא ובידו כלי טהור לחטאת ריקם הנה זה הכלי טהור לחטאת נשאר על ענייננו וכן אם היה בידו כלי ממים שאינן מקודשים הנה הן ג"כ נשארות בכשרותם שאנחנו לא נצריך מקום טהור אלא לאפר הפרה כמו שביאר הפסוק או למים מקודשים מסבת האפר אשר בה:

משנה ו

זאת ההלכה גדולה העומק מאד רבות הקושי ולכן אראה שאזכור בה שרשים אשר נבנו עליה אלה הפרצות אע"פ שכבר הקדמתיך אלה ההקדמות מפוזרות במקומות מזאת המסכתא והן ז' שרשים הראשון שהכלים הטהורין לתרומה או לקודש טמאין הן לגבי חטאת כמו שהתבאר בשני מחגיגה (דף יח.) והשרש השני שכל אדם טהור לתרומה או לקדש טמא לחטאת והשרש השלישי שכל מה שאמרנוהו והצענוהו בפתיחת זה הסדר ממשפט ראשון וב' וג' וד' אמרנו שאב הטומאה לבד הוא אשר יטמא אדם וכלים ושולד הטומאה לא יטמא אדם וכלים ואין כלי מטמא כלי אמנם זה כלו לגבי טהרת הקדש וטהרת תרומה אמנם לגבי חטאת כל כלי טמא לחטאת מטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפי' הן מאה ועוד יתבאר זה בפ' אחרון מזאת המסכתא והשרש הד' שהטהור לחטאת אם נגע בכלי טמא לחטאת נטמאו ידיו והשרש הה' שהטהור לחטאת שנטמאו

ידיו נטמא גופו והשרש הו' שהדברים אשר יטמאו הידים הן במשוש ואם יהיה בין היד ובינה מסך כמו עלה נייר וכיוצא בהן הנה הן לא יטמאו הידים ואפי' הניעם ואחזם ושם כאגר הוא נייר. והשרש הז' שמי חטאת לא יטמאו האיש אשר הוא טהור לחטאת בלוקחו אותם כמו מה שיטמאו זולתו במגע ובמשא כפי מה שהתבאר בראשון מכלים ואם היה טמא לחטאת אשר לא יכוין לחטאת הנה מי חטאת יטמאוהו אז במגע ובמשא כמו שיתבאר מפירושינו בראשון מכלים ואחר מניתי אלה הז' שרשים שים שכלך להבין זאת ההלכה אמר שאם נגע לגין של מי חטאת בלגין של קדש או של תרומה הנה לגין של חטאת כבר נטמא לפי שלגין של קדש ושל תרומה טמא הוא לגבי חטאת אמנם לגין של קדש ושל תרומה הנה הוא נשאר בטהרתו אם החזיק הב' לגינין בשתי ידיו שהן רוצה לומר לגין של חטאת ושל קדש או של תרומה להיותו טמא לגבי חטאת כמו שהתבאר ואם ניטמא ידו ניטמא גופו וששב טמא לחטאת מפני החזיקו לגין של קדש בידו ניטמא לגין של חטאת אשר בידו האחרת ומפני היותו ג"כ טמא לחטאת יטמא מי חטאת אשר נשא בידו כמו שביארנו בשרש הז' מאלו השרשים וישוב טמא לתרומה גם כן ולזה יטמא לגין של קדש ושל תרומה אשר בידו מפני מי חטאת אשר בידו האחרת וכמו זה המשפט בעצמו יחייב כאילו היה לגין של חטאת כרוך בנייר אשר בידו ולגין של קדש אשר בידו האחרת בלי מסך לפי שהגלות זה הלגין אשר הוא טמא לגבי חטאת הוא אשר יטמא גופו עד שיהיה מטמא החטאת ונושא החטאת יחייבוהו לטמא התרומה אשר בידו אחרת או הקדש כמו שביארנו ולזה אמרנו אם היה לגין של תרומה בנייר ושל חטאת בידו שניהם טהורין לפי שהוא לא יטמא בלגין של תרומה לפי שהנייר מבדיל ביניהן וישאר טהור לחטאת כמו שהיה ויהיה לגין של חטאת שבידו השנייה טהור ולא יטמאנו ג"כ נשיאות מי חטאת לפי שהוא ראוי להזות ולזה ישאר לגין של תרומה טהור וכן אם היו שניהם בשני ניירות כי העיקר היות של קדש ושל תרומה בנייר כמו שביארנו וחלק ר' יהושע על זה ההבדל ואמר ואפי' היה של תרומה בנייר ושל חטאת בידו טמא בהעלותו שני לגינים בשתי ידיו לפי שזה הלגין שהוא טמא לגבי חטאת כמו שיטמא הטהור לחטאת אם נגע בו כן יטמאנו אם נשאו כפי מה שהתבאר מסברתו במסיט אוכלין ומשקין בידו בזה הפ' אשר אמר שהוא טמא לחטאת ואע"פ שלא נגע ולשון התוספתא זה הכלל כל שמטמא מי חטאת במגע מטמא במשא וזה הדבור אמנם אמרו שם בתת סבה למאמר ר' יהושע של חטאת טמא והבן זה ואחר אמר אם היו נתונים על הארץ ונגע בהן רוצה לומר אם היו לגין של קדש או של תרומה מונח על הארץ ולגין של חטאת ונגע טהור לקדש או לתרומה הנה של חטאת טמא לפי שזה הטהור טמא הוא לגבי חטאת ושל

תרומה או של קדש טהור לפי שהוא אע"פ שהיה טמא לחטאת וטימא את הלגין לא טימא מי חטאת אשר בתוך הלגין (עד שישוב טמא לתרומה) לפי שהוא לא נשא מי חטאת (ולא נגע בה אמנם) [אלא] נגע בלגין לבד והבן זה כי זה עיון דק שאם הסיט זה הטהור לקדש לגין של קדש ושל חטאת הנה שניהן טהורים אצל החכמים אחר שלא נגע ור' יהושע יטמא של חטאת כמו אם נגע שהמסיט אצלו בזה האופן כמו נוגע כמו שכבר נתבאר מסברתו בזה הפרק ואין הלכה כר' יהושע בשני המאמרים:

פרק יא

משנה א

אם מצאה מכוסה בידוע שאדם הוא אשר כיסה אותה והיה ראוי להיות טהור לחטאת והנה לא יהיה לפי שרוב האנשים אינן טהורין לחטאת ולזה תפסל ואם מצאה מגולה הנה לא נאמר שאדם גילה אותה באמת אבל גילה אותה בעל חיים אשר לא יפסול מי חטאת בנגעו בה אלא בשתית קצת מימיו כפי מה שהתבאר בפ' התשיעי ושם התבאר שר"ג אומר שנחש אם שתה מי חטאת פסלן. וכבר ידעת העיקר והוא שמי חטאת ואפר חטאת לא יהיו אלא במקום טהור ומים שאינן מקודשין לא נשמור בהם זה ולשון ספרי קלל של חטאת שמוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת טמא שנאמר (במדבר י"ט:ט') במקום טהור ואין זה מקום טהור:

משנה ב

עוד יתבאר לך במסכת אשר אחר זאת (טהרות פ"ד מ"ה) שיש שם ספק טומאה תשרף עליו תרומה ויש שם ספק טומאה לא תשרף ולא תאכל וזהו ענין תולין ויש שם ספק טומאה לא תטמא התרומה בשום פנים אבל תשאר טהורה כמו שהיתה ומותר לאכילה ולכן אמר שכל ספק טומאה שנתחדש בחטאת אילו נתחדש כמותה בתרומה היתה טהורה והותר לאכילה הנה הוא טהור גם כן לגבי חטאת וכל ספק טומאה שיתחדש בחטאת אילו נתחדש כמותה בתרומה היתה תלויה הנה זה החטאת תשפך ואם נעשו חולין על טהרת החטאת כמו שיתבאר במסכתא טהרות (שם) שיעשו חולין על טהרת הקדש ועל טהרת תרומה ונתחדש להן כמו זה הספק טומאה הנה הן ישארו תלויות ולא נאמר הואיל ונעשו על טהרת חטאת וכמו זה הספק בחטאת תשפך כן ג"כ אלו הטהרות ישרפו ולא ידמה שפיכת החטאת לשרפת הטהרות שלא נעשה לאכילה ואלו נעשו לאכילה: **והרפפות**. הן שבכות מעץ כמו שביארנו בשלשה עשר מאהלות: **ורעדות**. עצים מחוברים חבור חלוש ולזה נקרא רעדות להתרעדם אם ינעו ואמר שהן אינן כלים

שיקבלו טומאה ולזה לא יטמאו לא קדש ולא תרומה ולא חטאת לפי שהן אינן ראויין לטומאה. ורבי אליעזר אומר שהרעדות הנה לפעמים ישב אדם עליהן והן ראויות למשכב ולזה יהיו טמאות לחטאת וזה אצלי דומה בלתי אפשר שיאמר ברפפות וברעדות כי לא תמצא בתוספתא ובברייתא מה שיתאמת בו כוונת זה המאמר:

משנה ג

כבר בארנו פעמים רבות שאוכלין טמאים לא יטמאו משקין או אוכלין אחרים אלא אם יהיו כביצה (לגבורות) [תרנגולת] וכבר בארנו שכל האוכלין טמאין הן לגבי חטאת ואפי' לקדש ולאלה השרשים אם נפל דבלה של תרומה כביצה לתוך מי חטאת נטמאו המים ואפי' היתה תרומה טהורה ומי שיאכלה אחר זה חייב מיתה לפי שהוא יטמא בעת אכילה כאשר נגעה במי נדה כפי מה שהתבאר בראשון מכלים ומי שאכל כזית מתרומה והוא טמא חייב כמו שבארנו בתשיעי מסנהדרין (דף פג.) ועוד בארנו שהטהור לחטאת לא יטמא במי חטאת בעת לוקחו אותם ועוד יתבאר בסוף זבים מי שהביא ראשו ורובו במים שאובין הנה הוא טמא מדרבנן ופוסל את התרומה וידוע הוא שמי חטאת מים שאובין הן ואם הכניס ראשו ורובו לתוך מי חטאת טמא לחטאת מצד מים שאובין ומעת שנטמא לחטאת יטמאוהו מי חטאת אשר נגע בהן וישוב ראשון לטומאה ואין הלכה כר' יוסי:

משנה ד

כשתעיין העקרים אשר הקדמנו בפתיחת זה הסדר תמצא שכל טעון טבילה מן התורה אמנם הוא אב הטומאה או ראשון לטומאה ושם בארנו שראשון עושה שני בחולין וכ"ש במעשר ובתרומה ובקדש ועוד יתבאר זה בטהרות (פ"ב). לאחר ביאתו במים אשר הוא טבול יום יאמר ר' מאיר שהוא יפסול את התרומה ויטמא את הקדש וחכמים אומרים שטבול יום כמו שיפסול את התרומה כן יפסול את הקדש ולא יטמא בשום פנים וכבר זכרנו זה בפתיחה בהתבארנו טומאת משקין וכן אומרים חכמים שטבול יום אם היה טעון ביאת מים מן התורה חייב על ביאת המקדש עד שיערב שמשו אף ע"פ שטבל וכבר קדם לך בראשון מכלי' שטבול יום אסור להכנס לעזרת נשים אך אינו חייב אלא על עזרת ישראל כמו שבארנו שם והלכה כחכמים:

משנה ה

כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים. כמו אוכל אוכלין טמאים ושותה משקין טמאים ועוד יתבאר לך שהוא מטמא את הקדש ופוסל את התרומה וכבר בארנו בפתיחת זה הסדר שהוא אינו טעון הערב שמש ולזה לאחר ביאתו מותר בכלן ורוצה לומר לאחר

ביאתו במים ואינו חייב על ביאת מקדש לפי שהוא טומאה קלה מדרבנן והפסוק לא אסר ביאת מקדש אלא על מי שנטמא באב הטומאה מדאורייתא כמו שאמר בטומאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שרץ טמא:

משנה ו

האזוב. מכלל האוכלים ולזה לא יטמא אלא אחר הכשר ואם נגע בו אפילו מי שאכל אוכלים טמאים הנה הוא יטמאהו ולא יזה בו מי חטאת וכן יטמא זה הטעון ביאת מים ואפי' מדברי סופרים למים שאינן מקודשין המוכנין לקדש ולכלי ריקם הטהור לחטאת ר"ל כלי שטהור לגבי חטאת לשום בו אפר פרה או מים מקודשין וכיוצא בזה והלכה כחכמים:

משנה ז

שם לווי. שם מחובר: אזוב זה ירצה לומר שאם יראהו הרואה יאמר אזוב הוא זה מבלי שיודיעהו בדבר ואמנם יחוייב האזוב בתרומה אם נזרע בגנות כפי העקרים אשר בארנו בזרעים ואמרו אזוב תרומה טמאה פסול ותאמר איך אפשר בו ההזאה והוא יטמא מי חטאת ואפי' היתה תרומה טהורה כפי מה שקדם לפי שכבר התבאר שהתרומה לא תטמא מי חטאת אלא אם תהיה כביצה ואפילו אם היתה טמאה: **ותמרה**. פה יקראו הכיס אשר בו יהיה הזרע בקצות הענפים: **ויונקות**. הוא אשר בארץ: **גבעולין**. הוא הפרח קודם שיפתח כל עוד שהוא מקובץ בכיס אחד. ואחר אמרו ואין חייבין על היונקות על ביאת המקדש כוונת זה שאם היה טמא והוזה עליו ביונקות ובא אל המקדש הנה הוא פטור אע"פ שלא ב) (יעבור) [יטהר] בזאת ההזאה כי אחר שהוזה עליו בזאת לא נאמר בו את מקדש ה' טמא ואין הלכה כר"א:

משנה ח

אלו המשקין לא תחשבם משקין טמאים אבל אפי' משקין טהורים מעת שהוכשר פסול להזות בו להיותו מוכן לטומאה ואין הלכה כרבי מאיר:

משנה ט

שלשה קלחים שלשה שרשים ובכל שרש גבעול אחד ויבא בשלשה הענפים שלשה גבעולין ור' יהודה אומר שיצטרך שיהיה בכל קלח שלשה גבעולין: מפסגו או מפסקו הכל אחד רוצה לומר שאם היה שרש אחד ובו שלשה ענפים יפשחם עד שישובו שלשה קלחים ואחר יקשרם וישיבם אגודה אחת לפי שבא הפסוק (במדבר יט) ולקח אזוב ואמר בפסח מצרים (שמות יב) ולקחתם אגודת אזוב הנה הצריך שתהיה אגודה ולא תהיה פחותה משלשה ענפים ובספרי נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן לקיחה מה לקיחה

האמורה להלן שלשה אף לקיחה האמורה כאן שלשה: **גרדומיו**. שארית הגבעולין אם נשארו העלין ועבר עליו הזמן ואפילו לא נשאר מהן אלא שיעור מועט מכל גבעול והלכה כרבי יוסי:

פרק יב

משנה א

מספקו. יקשרהו בחוט בקצה הכוש עד שישיג מי החטאת אשר בכלי ואחר יוציאהו ואין הלכה כר' יהודה ורבי שמעון:

משנה ב

מיצה הזיל ויצק מל' (ויקרא א) ונמצה דמו: **טובל ומעלה כדרכו**. ולא נאמר אך אלה המים אשר עלו באזוב אבל אמנם הוא מן המי' אשר בפי הכלי לצרו' פיה והתחברות האזוב בה לא תצטרך טבילה ורבי יהודה אומר שהזאה זו ראשונה לבד הוא אשר יזה מזה הכלי הצר: **ובלבד שלא יספג**. לא ינגב הכלי בזה האזוב כמו שינגב טיט הנרוק בבגד לאמרו השי"ת וטבל במים עד שיהיה שם טבילה והוא אמרם עד שיהיה במים כדי טבילה ואין הלכה כרבי יהודה: **הזאתו פסולה**. לפי שההזאה לא תצטרך כוונת המזה ואמרו אפילו הן מאה ירצה בו שהוא מזה על כל הזאה אחת תכלול הכל ולא נצטרך הזאה נפרדת על כל איש ואיש:

משנה ג

אמר ה' ית' (במדבר י"ט:י"ט) והזה הטהור על הטמא יצטרך שהמזה יתכוין להזות על הטמא ולזה אם טבל האזוב והוא מכוין שיזה על דבר שהוא מקבל טומאה או על האדם שהוא ג"כ טמא וראוי להזאה הנה היא טבילה כשרה ואם הזה מזאת הטבילה על דבר שאינו מקבל טומאה ונשאר באזוב שארית אפשר שיזה ממנה הזאה שנית הנה לא יצטרך שיטבול האזוב פעם שנית אבל יזה ממנו על דבר שצריך הזאה וזהו אמרם אם יש באזוב לא ישנה לפי שהוא הטביל את האזוב להזות על דבר המקבל טומאה ולא יצטרך לטבול פעם שנית אמנם אם הטביל את האזוב להזות על דבר שאינו מקבל טומאה ואחר הזה על דבר שהוא מקבל טומאה הנה היא הזאה פסולה לפי שהוא בעת שטבל את האזוב לא היתה טבילה כשרה ולכן אפילו נשאר באזוב שארית מן המים לא יזה ממנו הזאה שנית עד שיטבול את האזוב פעם שניה לכונה שיזה על הטמא והוא אמרו אם יש באזוב ישנה הפירוש הנכון שאע"פ שיש מים באזוב להזות הזיה שניה ישנה ויטביל ובתוספתא אמרו בתתו סבה לזה ההבדל הואיל ותחילת טבילתו פסולה

כך הזאתו פסולה: ואמרו מים המנטפין הוא שאם הטביל את האזוב להזות על דבר שאינו מקבל טומאה ונטפו המים מן האזוב טפות הנה אלה הטפות כשרות להזאה ר"ל שיטבול בהן האזוב ויזה מהן ולכן יטמאו כמו שיטמאו מי חטאת כמו שהתבאר בראשון מכלים ולא נדריג אלה הטפות במדרגה מה שיוטף מדבר טמא בעת ההזאה עליו אשר לא יטמא כמו שהתבאר לפי שאלו לא עשו מצותן לפי שהטבילה טבילה פסולה לפי שהוא טבל לשם דבר שאינו מקבל טומאה וכן יתבאר מן התוספתא ביאור זאת ההלכה ותבינהו:

משנה ד

כבר קדם לך שמזין על האדם לדעתו ושלא לדעתו ואם היה אחד מזה מחלון של רבים לטהר האיש והזה על איש טמא וחשב שהוא כבר נטהר ובא אל המקדש ואחר נמצאו אלה מי חטאת פסולין אשר לא הגיע אליו טהרה שלימה הנה הוא עם זה לא יחוייב קרבן להיותה בחלון של רבים דומה לספק טומאה ברשות הרבים אשר ספקו טהור כמו שיתבאר במסכת אשר אחר זאת ולא נאמר אליו לאיזה דבר לא חקרת על אלה המים ואז תבוא אל המקדש כי מן הידוע שלא יקרה לטהר הרבים אלא במים כשרים אמנם אם היה חלון של יחיד הנה יחייבהו שיחקור ואז יבא אל המקדש ולזה חייב קרבן לפי שדומה ג"כ לספק טומאה ברה"י אשר ספיקו טמא. וכ"ג פטור מקרבן בשני העניינים יחד לפי שהוא לא יחוייב קרבן על טומאת מקדש וקדשיו כפי מה שביארנו בשני מהוריות (דף ט.): **מחליקים**. מעמידים ודורסים ידרסו כי הוא יאמר שחלון של רבים אשר נשרה הקרקע נגדו כאשר יפול עליה מי חטאת תמיד הנה האנשים היו מעמידים באלו המים ויגוללו שמלותם והיו ג"כ דורסין [אותן] ברגליהם ולא היו נמנעים מלבא אל המקדש ומהתעסק בקדשים מפני שמי חטאת שכבר הוזה בהן לא יטמאו כמו שיטמאו מי חטאת כפי מה שביארנו בראשון מכלים והוא אמרו מפני שאמרו מי חטאת שעשו מצותן אינן מטמאין:

משנה ה

זאת ההלכה יזכור בה ענין אחד מן הכוונה הקודמת והוא שמי חטאת שעשו מצותן אינן מטמאין ולכן אם לקח איש טהור קרדום שנטמא והחזיקו בכנפו והזה עליו המזה מי חטאת אע"פ שעל זה הקורדום ממי חטאת כדי הזייה הנה הנושא הקורדום בידו טהור כמו שהיה ולא נאמר שהוא נשא מי חטאת לפי שכבר עשו מצותן וכבר ביארנו בפתיחת זה הסדר שכל מה שיטמא במת טומאת ז' הוא אב הטומאה וידוע הוא שלא יצטרך הזאה אלא מי שנטמא טומאת שבעה וכן ביארט שאב הטומאה הוא אשר יטמא

אדם וולד הטומאה לא יטמאנו ולאלה העקרים אמר שהטהור יחזיק הקורדום הטמא בבגדו יהיה בגדו ולד הטומאה ולא יטמאנו ומבואר הוא שיצטרך שיהיה בקרדום ג"כ לא הגיע אליו טומאה מן המת כי אז ישוב בזה הכנף אב כמו שביארנו שם ואחר ישוב לבאר כמה שיעור ההזאה אשר תטמא במשא ואמר כדי שיטביל ראשי גבעולין וכוונת מאמר רבי יהודה על אזוב של נחשת שלא ידובק בו דבר ולא ישאף מאלה המים אשר עליו דבר ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ו

כבר ידעת שאוכלין טמאים לא יטמאו זולתן אלא כביצה ואחר אמר שזה האזוב הטמא אם היה בו כביצה הנה הוא יטמא אזוב שני ושני לשלישי וכן עד עולם לענין מי חטאת ביחוד לפי שלא אמר בהן לא ד' ולא עשירי אלא הכל טמא: דע שאמרו פה המזה באזוב טמא אמנם ירצה בו אזוב הטמא לחטאת אשר כבר אמרנו שהוא אפי' היה רחוק אלף מדרגות מן הטומאה הנה הוא טמא ולכן המים פסולים אמנם אילו היה האזוב הטמא לקדש או לתרומה היו המים טמאים כמו שביארנו בפ' אשר קודם זה:

משנה ז

כבר ביארנו שלענין חטאת אדם מטמא אדם וכלי מטמא כלי אל לא תכלית ולא יאמר לא שני ולא שלישי ולשון התוספתא אין אומרים בחטאת זה ראשון וזה שני אלא אפילו הן מאה כולן תחלה שאין מונין למי חטאת. עיסה שנעשית על גבי חטאת ונגע שרץ באחד מהן אפי' מאה כולן תחלה שאין מונין למי חטאת:

משנה ח

תבנית הפעמון מפורסם והקיפו יקרא זוג והלשון אשר בפנים אשר ישמיע הקול בעת תנועתו יקרא ענבול והן מחוברים יחד וכאשר יזה מי חטאת על האחד מהן נטהר הכל והכוש אשר יטוו בה הוא מחובר מג' חלקים החלק הראשון העץ אשר עליו הדבר הטווי או המפותל והחלק הב' קצה הברזל או הנחשת אשר יהיה בקצה זה העץ והוא אשר יקרא צינורא והחלק השלישי המכביד והוא אשר יקרא פיקה והוא אשר יקרא במערב נולה ואמר שהכוש אשר יטוו בה החבלים הנעשים מן הגומא והוא כוש של רובן אם נטמא לא יזה מי חטאת לא על עצם העץ אשר יחובר עליו החבל ולא על המכביד אלא על קצה הברזל לבד לפי שהיא הכלי האמיתי ואם הזה על אחד מהן הנה הוזה וטהר הכוש בכללו אמנם כוש של פשתן הנה חלקיו כולן חבור לפי שהוא מתוקן ההתחברות וכלי עור שהזה על אחד מהן נטהרו כולן: והמלבן מרובע מעץ יתרכב למעלה מן המטה וכבר ביארנו זה בכלים פעמים רבות אמר אינו חבור לא לטומאה ולא לטהרה שאם

נגע בו טומאה לא נטמא המטה ואם נגע טומאה במטה לא נטמא הוא וכן אם הוזה על המלבן לא טהרה המטה בזאת ההזאה ולא יטהר המלבן בהזאה אשר על המטה: וידות הכלים הקדוחות דפנות הכלי' הנקובות והוא שיהיה הנקב בנצב ויורכב קצת זה הכלי בזה הנקב כמו הסכינים ונקרא אל תדיר הנה הכלי אשר הן כן הם ומושבם כגשם אחד לטומאה וכן להזאה הזה על אחד מהן טהור כל הכלי: **וחדוקות**. בעלות הלשון והוא שיהיה קצה הנצב נכנס בכלי כמו הרכבת עץ הרומח בברזלו ואין הלכה כר' יוחנן בן נורי:

משנה ט

סלים וקנתל כלים מחובר מקנים יתרכב בה אלה הסלים עד שינטל הכל בפעם אחת: ומטה של טרבל כלי מעץ דומה לעץ שדשים בה התבואה והוא כלי בעל חליות יתרכב קצת חלקים בקצת: **וכליבה**. נעשת מופרקת הרגלים ורגל מרגליה יקרא קרן של כליבה: **וכן קרנים של יוצאי דרכים**. כלים בעלי חליות יצאו בהן הולכי דרכים ישתו בהן המים: ושלשלת המפתחות שלשלת יתחברו בה המפתחות: **ושלל הכובסין**. תפירת הכובסין וזה שהכובסין יתפרו הבגדים כי יקל התלבנותם בעלותן יחד ואין התפירה מתוקנת אבל אלו החבורין התלושין כולן הן חבור לטומאה ואם נטמא אחד מן החבורים נטמא הכל ואין חבור להזאה אבל יצטרך שיזה על כל פרק:

משנה י

אמר הש"י (במדבר יט) וטבל במים איש טהור ואמר טהור לרבות את הקטן שיש בו דעת ואחר אמר והאשה מסעדתו ומזה ר"ל שאם היתה אשה שפסולה להזות ראוי היא שתעזור המזה ותחזיק אלה המים אשר יזה ממנו ר"ל מי נדה אך לא תחזיק יד המזה כלל:

משנה יא

אמר השי"ת (במדבר י"ט:י"ט) והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי ולא תהיה ההזאה אלא ביום וכן טבילת האזוב במים אמנם טבילת האיש הטמא עצמו יחויב בלילה ויזה עליו מבקר היום זהו אם נזדמן שנתאחרה ההזאה לאחר יום השביעי אשר יזה באיזה יום שיהיה ולשון ספרי אין לי אלא ליום שביעי שמיני תשיעי עשירי מנין ת"ל וחטאו מ"מ אמנם אם לא נתאחרה הזאה והלך הענין כמצותו הנה מן הראוי שתקדם ההזאה ביום השביעי ואחר ההזאה יטבול במי מקוה ביום ההוא ויעריב שמשו וזה לשון התורה. אמר (שם) וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב ולשון ספרי שהייתי אומר אם קדמה טבילה להזאה יצא ת"ל וחטאו ואח"כ וכבס בגדיו: